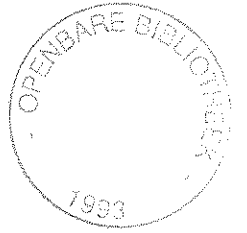

Dorothee Kreusch-Jacob

HET MUZIEKBOEK VOOR KINDEREN

*Met tekeningen van Doris Rübel
en foto's van Ursula Markus*

Cantecleer bv, de Bilt

Bronvermelding

Melodie 'Luister' © Aktive Musik Verlagsgesellschaft
mbH Dortmund

Tekst en melodie 'Koekjes bakken' © Uitg.: Wagenaar,
Utrecht

Oorspronkelijke titel: Das Musikbuch für Kinder
© Otto Maier Ravensburg, 1992
© Nederlandse vertaling: Cantecleer bv, de Bilt 1992

Vertaling/bewerking: Willemien Kuitenbrouwer, Beesd
Vormgeving: Studio Wim de Bruin bv, Zeist
Omslagontwerp: Hesseling Design, Ede

Vierde geheel herziene druk 1993
ISBN 90 213 2077 0

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt door middel van druk, foto-
kopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de
uitgever.

Verspreiding voor België: Uitgeverij Westland nv, Schoten

Woord vooraf

'In ieder mens steekt een kind... Dat kind wil ook in de kunst een rol spelen, wil mee mogen scheppen en niet slechts bewonderend publiek zijn. Want dit kind in de mens is de onsterfelijke schepper in hem...'

Christian Morgenstern

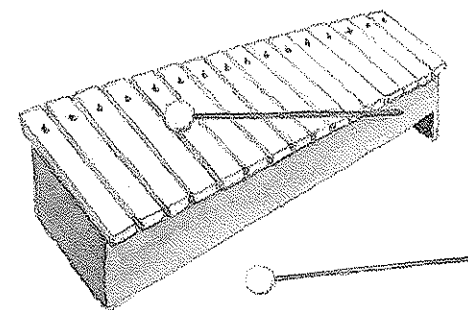
Muziek met alle zintuigen

Muziek voor en met kinderen heeft weinig te doen met begaafdheid, ieder kind is muzikaal. En in de grond betekent muzikaliteit niets anders dan een openheid naar alles wat klinkt; niets anders dan zich aan laten raken door muziek.

Dit boek wil klein en groot laten zien hoe ze

'spelend' vriendschap kunnen sluiten met de muziek. Het is de weg die ieder kind in zijn ontwikkeling aflegt. Hij leert al spelend. Met alle zintuigen neemt hij muziek op, hij is een en al oor, een en al oog, hart en hand.

Opnemen en weergeven, beleven en zich uitdrukken, waarnemen en vormgeven; een vruchtbare weg naar de muziek is niet slechts een muzikale school van de verbeelding, maar ook een weg van mij naar jou, naar met elkaar. Muziek heeft een plaats midden in het kinderleven van alledag, ze hoort bij hun leven. Hier kan een schat aan ervaringen groeien en bloeien, over welke uw kind kan beschikken. Zij het om later een instrument te leren bespelen of 'slechts' om een leven lang van muziek te houden.

Inhoud

SSST! LUISTER!

Rustig worden en de
stilte ervaren
bladzijde 6 - 24

MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 7 - 15

SPELIDEEËN
NAAR LEEFTIJD GROEP
Voor kinderen vanaf 2 jaar 15 - 19
Voor kinderen vanaf 4 jaar 19 - 20
Voor kinderen vanaf 5 jaar 20 - 23

WATER, LUCHT, HOUT, PAPIER...

Hoe klinkt wat?
bladzijde 24 - 32

MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 25 - 31

SPELIDEEËN
NAAR LEEFTIJD GROEP
Voor kinderen van 2 tot 8 jaar 31 - 32

SPIJKERSPELEN KLOKKENSTAAF

Zelfgebouwde instrumenten
bladzijde 33 - 47

MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 34 - 41

SPELIDEEËN
NAAR LEEFTIJD GROEP
Voor kinderen vanaf 2 jaar 42 - 43
Voor kinderen vanaf 4 jaar 44 - 45
Voor kinderen vanaf 5 jaar 46 - 47

KLAVIER, KLA-VIJF, KLA-NEGEN...

Kinderen maken kennis met
traditionele instrumenten
bladzijde 48 - 58

MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 48 - 52

SPELIDEEËN
NAAR LEEFTIJD GROEP
Voor kinderen vanaf 2 jaar 53 - 54
Voor kinderen vanaf 4 jaar 54 - 56
Voor kinderen vanaf 5 jaar 56 - 58

LIED-EN SPEL-WERKPLAATS

Spelletjes met stemmen, taal,
teksten en liedjes
bladzijde 59 - 74

MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 59 - 66

SPELIDEEËN
NAAR LEEFTIJD GROEP
Voor kinderen vanaf 2 jaar 67 - 69
Voor kinderen vanaf 4 jaar 70 - 73
Voor kinderen vanaf 5 jaar 73 - 74

IK WILDANSEN!

Dans- en bewegingsspelletjes
bladzijde 75 - 95

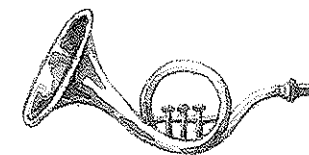
MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 76 - 83

SPELIDEEËN
NAAR LEEFTIJD GROEP
Voor kinderen vanaf 2 jaar 83 - 87
Voor kinderen vanaf 4 jaar 87 - 91
Voor kinderen vanaf 5 jaar 91 - 95

TEKLEIN VOOR DE MUZIEK VAN DE VOLWASSENEN?

Een kijkje in de muziekwereld
van de grote mensen
bladzijde 96 - 100

MUZIEKWERKPLAATS
Voor gezin en groepswerk 96 - 100

WELK INSTRUMENT VOOR WELK KIND?

bladzijde 101 - 102

REGISTER
bladzijde 104 - 107

Ssst! Luister!

Rustig worden en de stilte ervaren

Nauwelijks heeft uw kind de eerste gehoorindrukken en luisterervaringen opgeslagen, of het wordt overspoeld met de dagelijkse agressieve geluiden uit de wereld rondom hem. Ook muziek komt tot hem als een onontwarbare stroom. Als u uw kind de weg naar de muziek wilt wijzen, dan moet het dus eerst weer leren luisteren. Luisteren naar dat wat het kind niet meer hoort omdat het er voortdurend mee wordt geconfronteerd. In een rustige omgeving moet het kind weer bewust naar iets be-

stemds leren luisteren. Zo kan iets, dat hem eerst tot vervelens toe is opgedrongen, interessant speelgoed worden.

Uw kind leert zo het zintuig te gebruiken dat het in de muziek hard nodig heeft: zijn gehoor! Horen en luisteren, klankbronnen ontdekken en tegelijkertijd het kleinste geluid thuis kunnen brengen in de wereld van de muzikale fantasie, dat is de gedachte achter de volgende voorstellen.

MUZIEKWERKPLAATS

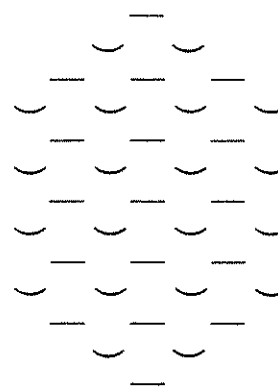
Voor gezin en groepswerk

DE STILTE

Kan je een vis in het water horen zingen? De Duitse dichter Christian Morgenstern geeft met een gedichtje antwoord op die vraag. Het is een liedje, maar toch ook geen echt liedje, want het klinkt niet. Toch noemt hij het zelf een 'gezag'. Zouden er ook klanken bestaan die je alleen in je verbeelding hoort? We weten het niet. Maar wat we wel weten is dat iedere toon en elke klank uit de stilte ontstaat.

Nachtlied van de vis

Christian Morgenstern

Een lied in je hoofd

Kunnen we tekens verzinnen voor een lied dat niet echt bestaat, dat je alleen maar fantaseert?

Thomas schrijft een lied op Sanders rug. Het wordt een lang lied. Sander voelt Thomas' vingers op zijn rug kriebelen. Het is een prettig gevoel. Hij zingt stilletjes mee, maar helemaal in zichzelf, niemand kan hem horen.

De zoemplaneet

Op de zoemplaneet kunnen wezentjes zich slechts door te zoemen bewegen. Als ze beginnen te zoemen komen ze langzaam over-eind en beginnen te zweven. Als het gezoem aanzwelt, zweven ze hoger en hoger, wordt het gezoem zachter en lager dan dalen ze weer naar de grond. De wezentjes van de zoemplaneet kunnen zelfs als golven van de

zee heen en weer bewegen.

We gaan op de grond liggen met de hoofden dicht tegen elkaar aan. We doen onze ogen dicht en beginnen zacht te zoemen. We voelen het zoemen in ons hoofd, in onze buik, we voelen het overal. Als je adem op is dan zoemen de anderen gewoon door. Eenstemmig, meerstemmig, stijgend en dalend, aanzwellend en afnemend...

Na het spel vertellen we elkaar wat we op de zoemplaneet allemaal hebben meegemaakt.

Fluisterraadsel

Sara moet de gang op. Alle andere kinderen bedenken een lang woord. Iedereen neemt een lettergreep voor zijn rekening, bijvoor-

beeld 'O-li-fan-ten-dans'. Als Sara weer binnen is, begint iedereen zijn eigen lettergreep te fluisteren. Zou Sara het fluisterwoord raden?

Maak me niet wakker

...zei het klokje en sliep door. Op de grond ligt een reeks voorwerpen die geluid kunnen maken. Een klokje, een rammelaar, aluminiumfolie, een fles met een knikker erin, een koekjestrommel met kiezelsteentjes enzovoort. De kinderen proberen met twee houten stokjes de dingen te verplaatsen. Daarbij mag geen lawaai worden gemaakt. Zo gauw we iets horen, moeten de stokjes aan iemand anders worden doorgegeven.

De avond en de morgen

Luister, bij ons,
luister, bij ons,
sluip *'s avonds*
de *stilte*
binnen.

En geloof het
of geloof het niet,
als de stilte
binnensluipt
wordt het buiten
donker.
De *stilte* zegt
dat het tijd is
om te slapen.

Luister, bij ons,
luister, bij ons,
springt
's MORGENS
HET LEVEN
binnen.

Het komt
door het raam,
het glanst,
het zingt,
en het zegt:
Vooruit, zing!
En dan... dan komt
DE ZON op!

De kamer wordt wakker

Het is stil en rustig geworden. Zelfs de kamer lijkt te slapen. We maken de kamer wakker met kleine en zachte geluiden. Om de beurt lopen de kinderen door de kamer op zoek naar voorwerpen die een zacht geluid voortbrengen. De verwarming, de ramen, een kopje, een glas, de stoel... Alles klinkt!

Een stille weg

In het midden van een donker gemaakte kamer staat een kaars. Ieder kind maakt een pad naar de kaars met behulp van verschillend materiaal, bijvoorbeeld bladeren, stenen, bloemen, schelpen.

Zacht, op blote voeten, loopt de een na de ander zijn eigen pad af. Heen en terug zonder een enkel geluid te maken. Zacht triangelspel of een stille gong kunnen het spel begeleiden.

LUISTER GOED, WAT HOREN WE DAARBUITEN

Een vervolgverhaal.

In de vakantie is het allemaal begonnen, in een klein houten zomerhuis aan zee. Het was nacht. De wind blies en joeg om het huis. We lagen allemaal samen in het grote bed en luisterden. Het geluid van de wind maakte ons bang. De storm kwam dicht- en dichterbij. 'Kan de storm ons huisje wegwaaien? Kan de storm het hele huisje met het grote bed langzaam over de duinen slepen?' vroeg Vera.

En dat is 'ons' verhaal geworden: De tocht van het huisje dat door de storm wordt voortgejaagd. Telkens als buiten het geluid van de wind opsteekt, denken we aan ons verhaal en vertellen we een stukje verder. Onze tocht gaat over het water, over de daken van de huizen, over de wolken...

Luisteren naar de wind

Veel windmuziek horen we helemaal niet meer, we zijn er aan gewend geraakt. Maar wie echt op zoek is, luistert met andere oren. Hij hoort het geritsel en geknisper van de bladeren die door de straten jagen. Hij hoort de dans van een oude verkreukelde krant. Hij hoort de suizende wind door het maïsveld en de orgelende wind in de toppen van de bomen. Zelfs het ijzeren tuinhok piept en knarst mee in de muziek.

Het spel van de wind

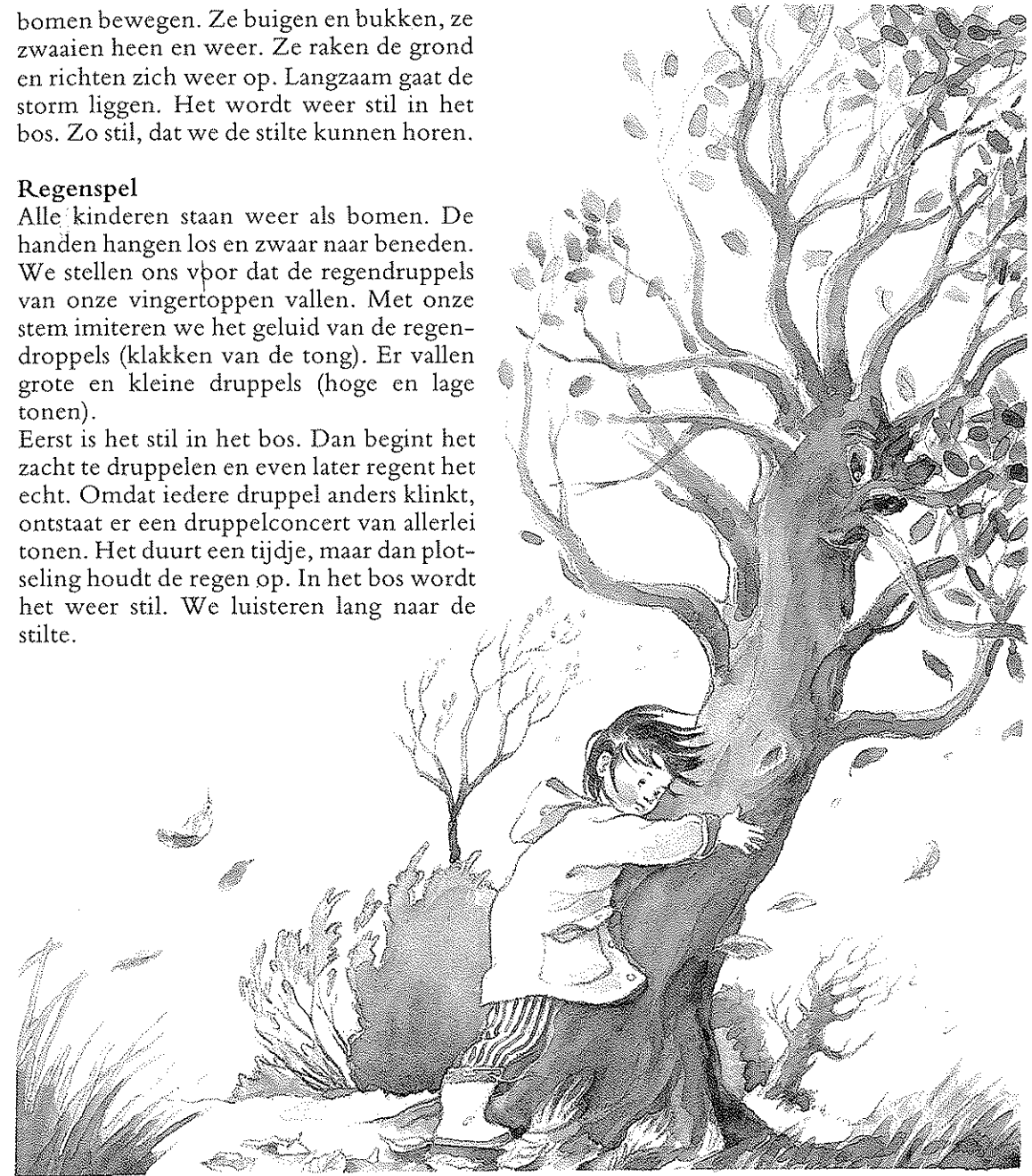
We zijn bomen. Onze voeten staan met stevige wortels diep in de grond. Onze armen zijn takken en twijgen geworden. Door de bladeren speelt een zacht windje. We bewegen onze handen en onze vingers. Dan steekt de wind op. Ssssjj... We imiteren het geluid. Hoe harder de wind waait, hoe wilder de

bomen bewegen. Ze buigen en bukken, ze zwaaien heen en weer. Ze raken de grond en richten zich weer op. Langzaam gaat de storm liggen. Het wordt weer stil in het bos. Zo stil, dat we de stilte kunnen horen.

Regenspel

Alle kinderen staan weer als bomen. De handen hangen los en zwaar naar beneden. We stellen ons voor dat de regendruppels van onze vingertoppen vallen. Met onze stem imiteren we het geluid van de regendruppels (klakken van de tong). Er vallen grote en kleine druppels (hoge en lage tonen).

Eerst is het stil in het bos. Dan begint het zacht te druppelen en even later regent het echt. Omdat iedere druppel anders klinkt, ontstaat er een druppelconcert van allerlei tonen. Het duurt een tijdje, maar dan plotseling houdt de regen op. In het bos wordt het weer stil. We luisteren lang naar de stilte.

Luister...

Mel.: Dorothée Kreusch-Jacob

Als 't donker wordt bui - ten, klopt de
nacht - vlin - der aan. Hoor,
hoor, klopt de nacht - vlin - der aan.
Hoor, hoor, klopt de nacht - vlin - der aan.

Luisterlied

We zingen dit lied zacht en ieder couplet krijgt een eigen begeleiding die zich door de zangstemmen heenvlecht... De begeleidingsgeluiden duiken ook op als naspel van een couplet.

2. Als 't donker wordt buiten,
ritselt 't blad aan de boom.
Hoor...
3. Als 't donker wordt buiten,
blaast de wind om ons huis.
Hoor...
4. Als 't donker wordt buiten,
blaft er ergens een hond.
Hoor...
5. Als 't donker wordt buiten,
sluip de poes over 't dak.
Hoor...
6. Als 't donker wordt buiten,
ruist de slapende boom.
Hoor...

De wolkenheks

Er was eens een wolkenheks die haar oude vriend Wind nog eens op wilde zoeken. Wind woonde midden in het regenbos. Wind was een wildeman. In het regenbos woonden veel vogels die allemaal prachtig zongen. Uit alle bomen druppelden klanken. De wolkenheks zoefde op haar bezemsteel over de ruisende boomtoppen. Wind lag lui in het gras en luisterde naar de muziek die uit het bos kwam. Toen hij de heks zag vliegen riep hij blij: 'Kom, ik haal mijn vrienden Donder en Bliksem erbij! We gaan woeste muziek maken en wild dansen!'

Je begrijpt, dat het gauw afgelopen was met de mooie muziek in het regenbos toen die vier vrienden hun wilde feest gingen vieren!

SPELIDEEËN NAAR LEEFTIJDGROEP

Voor kinderen vanaf 2 jaar

Op deze leeftijd kunnen kinderen zeer intensief luisteren. Ze zijn 'een en al oor'. Als u een vinger op uw lippen legt, of met uw gezicht en houding hen laat zien dat u wacht, lukt het beter dan met woorden om uw kind aandachtig te laten luisteren. Hij zal echt stil worden. Deze stilte, waarin niets voorvalt, maakt een kind dikwijls uiterst opmerkzaam, hij wacht stil tot een klank weggestorven is, of hij wacht gespannen op het volgende geluid. En dat wat hij hoort kan hij vervolgens met alle expressiemogelijkheden van zijn stem en zijn lichaam uitbeelden.

Het luisterhuis

Een groot tafelkleed is al voldoende. We hurken er samen onder. Door de stof van het kleed schemeren allerlei kleuren. Het is warm, we zitten dicht tegen elkaar en luisteren. Hier in de tent kunnen we de geluiden van buiten veel beter horen.

Een verhaal zonder woorden

Verhalen zijn er niet alleen om te vertellen. We proberen nu met geluiden over te brengen wat woorden ons niet kunnen zeggen. En we ontdekken dat in een klein verhaal soms heel veel muziek zit.

Samen verzinnen we een hoorspel. Ieder kind zoekt zijn eigen rol in het spel en bedenkt met welke geluiden hij die rol het beste kan uitbeelden. Met zijn stem, met zijn handen, met allerlei materiaal, met een instrument. Alles mag. Terwijl de verteller het verhaal langzaam voorleest, worden alle geluiden in de loop van het verhaal gevlochten. Een voorspel met geluiden of passende muziek kan de luisteraar vast in de stemming brengen. Een naspel begeleidt hem op muzikale wijze weer het verhaal uit.

En als de rollen verwisseld worden, krijgt het verhaal weer een heel ander gezicht.

Een hoorspelcadeau

Thomas wil ons verhaal opnemen. '... het is anders zo snel voorbij'. Daarom spelen we het hele spel over, maar nu met een microfoon erbij. Groot is de verrassing als iedereen zijn eigen rol ontdekt bij het af luisteren. Nu krijgt het cassettebandje nog een zelfgemaakt hoesje met een tekening van de wolkenheks.

Klaar om cadeau te geven! Het komt goed uit dat Oma bijna jarig is.

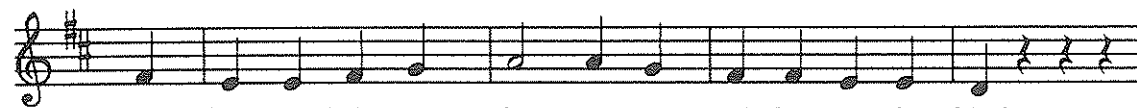

De wind viert zijn verjaardag

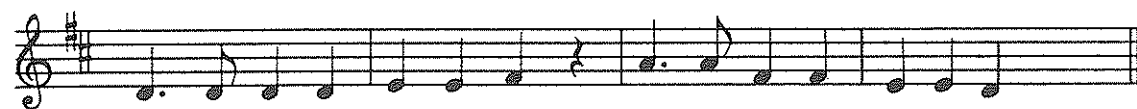
Mel.: Dorothée Kreusch-Jacob

We vie - ren sa - men bla - der - feest, het feest van ko - ning Wind.

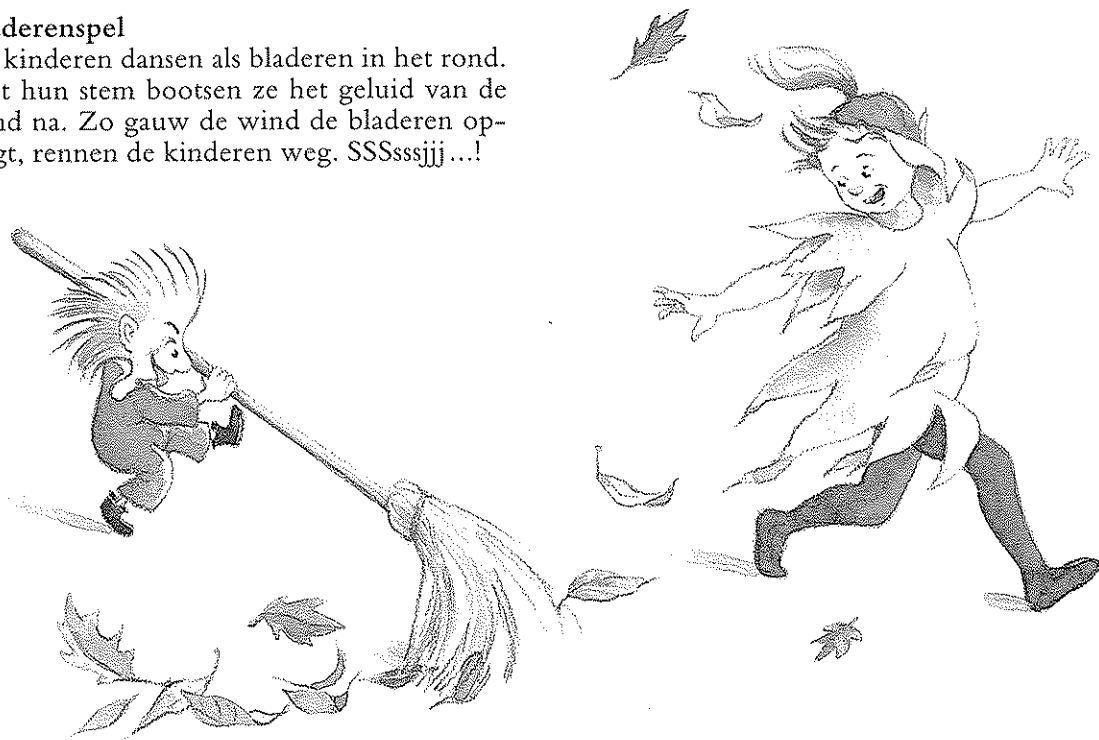
Die laat de blade - ren dan - sen, en ook danst ie - der kind.

Rukt de wind aan struik en heg, jaagt hij al - le blade - ren weg! Ssssijj.

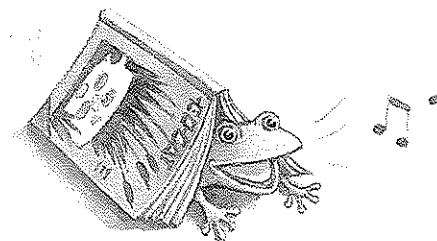
Bladerenspel

De kinderen dansen als bladeren in het rond. Met hun stem bootsen ze het geluid van de wind na. Zo gauw de wind de bladeren opjaagt, rennen de kinderen weg. SSSssijj ...!

Muziek uit het plaatjesboek

Uw kind heeft alleen maar een plaatje nodig om geluiden na te bootsen die hij al eens eerder heeft gehoord. Een kikker of een auto, een bij of de wind... Het plaatjesboek komt tot leven. Er zit muziek in!

Voor kinderen vanaf 4 jaar

Muzikale prikkelingen moeten naast de behoefte aan stilte en rust ook tegemoetkomen aan de behoefte aan uitbundigheid. Het een kan niet zonder het ander. De stilte heeft het geluid nodig en het geluid kan niet zonder de stilte.

Koptelefoon

Tegen elk oor wordt een kussen gedrukt. Het wordt stil. In het begin hoor je niets. Dan, als je goed naar binnen luistert, ontdek je geluiden die je anders nooit opmerkt. Ademen, slikken, geknars van tanden, je tong... Daarbinnen in je klopt en suist het.

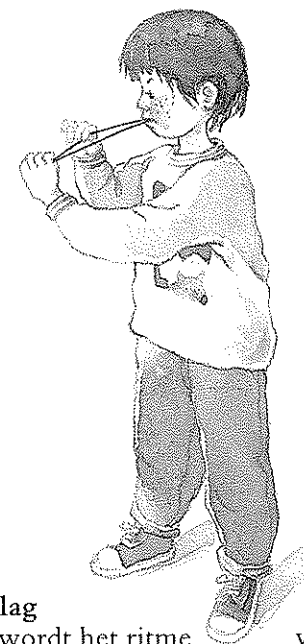
Hoofdgeluiden

In ons hoofd kunnen we geluiden toveren die een ander nauwelijks kan horen. We klemmen een houten tandestoker tussen onze tanden en nemen korte zuigende trekjes. Als we de tandenstoker verschuiven, verandert de toonhoogte. Als we onze mondstand veranderen en met onze lippen stomme klanken vormen (a-e-i-o-u), maken we weer hele an-

dere geluiden. Het trillen en suizen van de klanken is in ons hele hoofd te merken. Ons hoofd werkt als een geluidsversterker.

Geheime muziek

Deze lichaamsmuziek kan sterk en zacht klinken. Wijzelf horen dat duidelijk, maar anderen horen het nauwelijks. We nemen een elastiekje tussen onze tanden en rekken het met een hand uit. Met de andere hand tokkelen we op het elastiekje. Als we de 'snaar' strak spannen, worden de tonen hoog, vieren we het elastiekje dan worden de tonen lager. Zullen we eens een liedje proberen te maken? Niemand anders kan het toch horen...

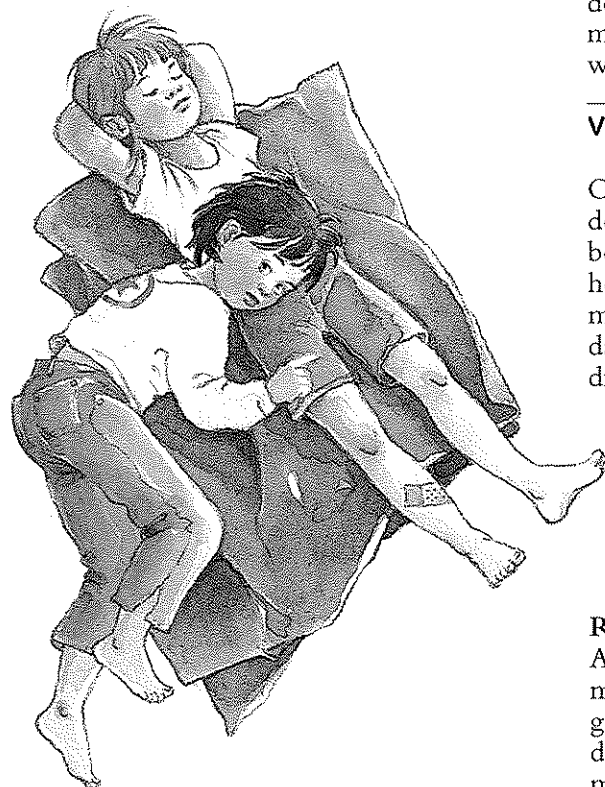

Hartslag

Eerst wordt het ritme van de hartslag met de vlakke hand op de grond getrommeld. Maar hoe klinkt het ritme op een echte trommel? Het werkt heel rustgevend om dit ritme een tijdlang te trommelen.

En hoe klink jij?

Een luisterspelletje voor twee. Hoe klinkt de adem van een ander? En de hoest, hoe klinkt dat? Wat voor een geluiden maakt een buik? En hoe klinkt het kloppen van een hart?

Lachmuziek

Alle kinderen liggen op de grond. Ieder kind legt zijn hoofd op de buik van een ander kind. Zo krijgen we een hele rij. Als het eerste kind begint te lachen, plant het geluid zich door de

hele rij voort. En omdat dat lachen zo leuk voelt, moet iedereen lachen. Een echt lachconcert!

Slagwerk

Samen vormen we het slagwerk. Ieder kind probeert een ander 'lichaamsinstrument' te spelen. Klappen, slaan, stampen, knippen met de vingers, verschillende geluiden verzinnen met je mond... Ons lievelingslied begeleiden we op deze manier met een fantastisch ritme.

Voor kinderen vanaf 5 jaar

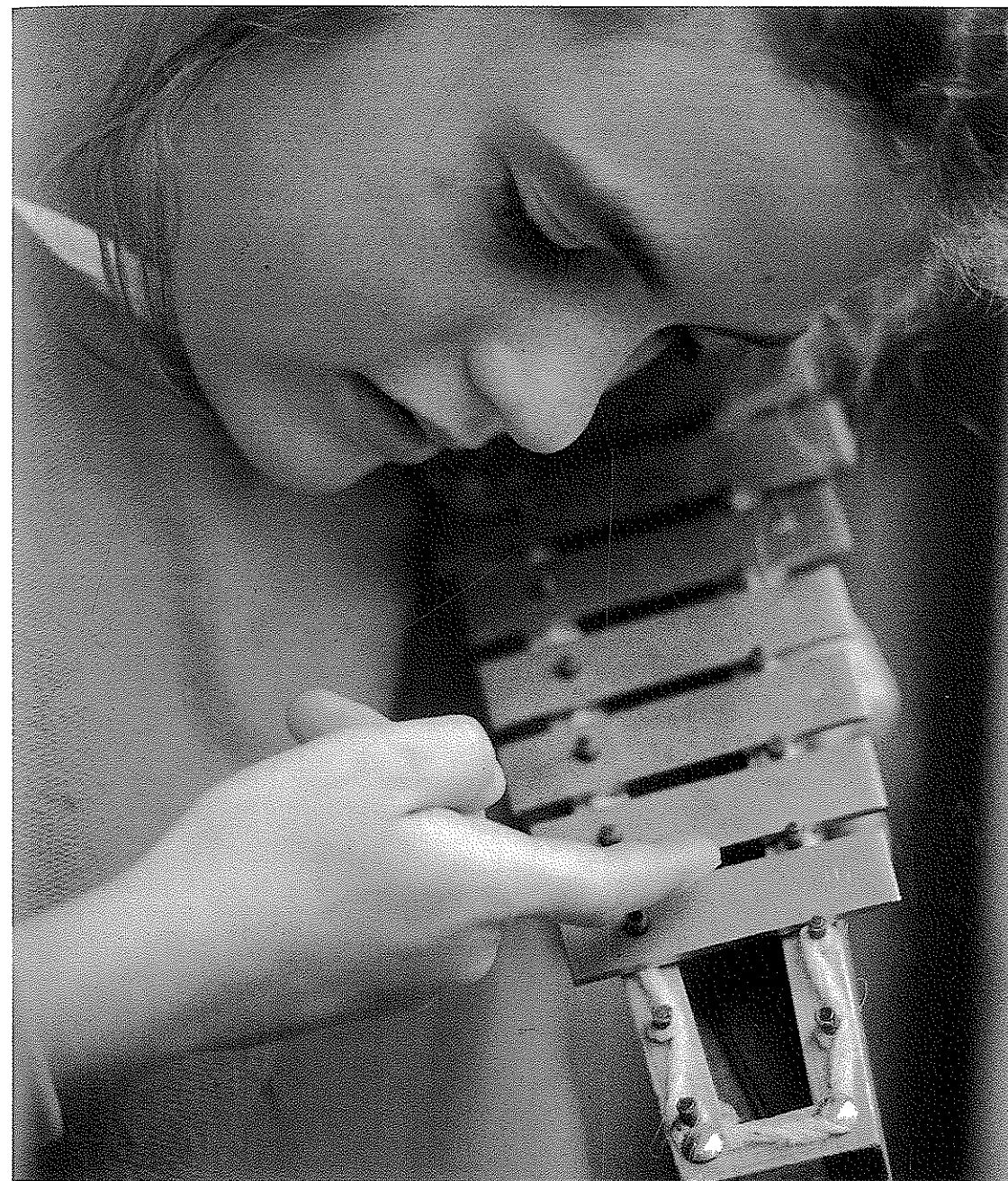
Omdat een kind nieuwsgierig is naar geluiden en klanken, probeert hij steeds na te bootsen wat hij hoort. Des te beter is het voor hem zijn stem en zijn lichaam te gebruiken bij muzikale spelletjes. Al snel zal hij proberen dat wat hij hoort te imiteren op een eenvoudig instrument.

Ra, ra, wat is dat?

Achter een gordijn wordt een geluid gemaakt. Er wordt met een lepel op een fles geslagen, er wordt een telefoonnummer gedraaid, er wordt met een bos sleutels gerameld... Wat is dat?

Ik hoor iets dat jij niet ziet

Een kind gaat met sprongetjes de trap af en loopt dan weer langzaam naar boven. De anderen luisteren in de kamer en 'vertellen' door kloppen wat ze net gehoord hebben. Daarna huppelt er een pingpongballetje de trap af. Hoe klinkt dat?

Een druk plaatje, een rustig plaatje

Er worden plaatjes van voorwerpen, voertuigen of dieren uit tijdschriften geknipt. Welke maken harde geluiden? Welke maken rustige geluiden? De uitgeknipte plaatjes kunnen ook gerangschikt worden naar hoge en lage geluiden, naar lange en korte geluiden.

Klankschilderij

Als we de afzonderlijke plaatjes op een groot vel papier plakken, kunnen we een geluidswandeling maken. Een vinger wandelt over het papier en waar hij stil blijft staan, maken de kinderen bijpassende geluiden.

Luisterpuzzel

We luisteren heel goed naar alle geluiden in ons huis. Dan maken we een verhaaltje van de

geluiden die we horen. De druppelende kraan, haastige voetstappen op de trap, de hond die blaft, iemand studeert piano, de telefoon rinkelt...

Hoorspel

Met onze handen kunnen we geluiden bedriegelijk echt nabootsen. Enkele voorbeelden:

- Hoefgetrappel: In de handen klappen en direct daarna op het dijbeen slaan.
- Water: Met vingertoppen over een klokkenspel of de snaren van een cither aaien.
- Regen: Tafelblad of vensterglas worden licht en snel met de vingertoppen betrommeld.
- Vuur: Papier of aluminiumfolie wordt in elkaar gefrommeld.
- Een motor: Met vingers over een trommelvel krabben.

De razende rit van cowboy Slingerbeen

Slingerbeen jaagt met zijn paard over de prairie. Door het dorre gras, door het kreupelhout, over zand en stenen. Daar is een beek! Slingerbeen leidt zijn paard door het spattend water.

Als ze eindelijk in Zilverstad aankomen, hoor je het paard vermoeid over de keien sjokken. Hoe kan je dit verhaal in geluiden uitbeelden?

Geluiden-lied

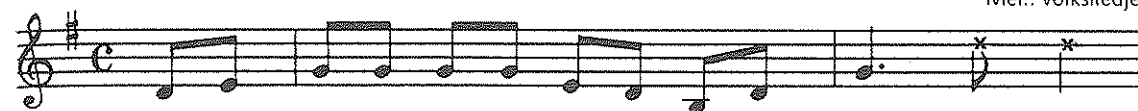
Dit lied wordt uitgebeeld met geluiden en bewegingen. Wie wil, kan er eindeloos mee doorgaan.

Bij het refrein worden geluiden van alle coupletten samengevoegd zodat er een lange geluidsband ontstaat. (Joechee – jippie jee – slof slof – slurp slurp – smak smak...)

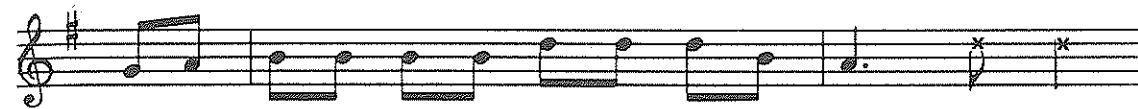
'k Heb een tante in Marokko

Mel.: volksliedje

'k Heb een tan - te in Ma - rok - ko, en die komt: Joe - chee!

Refrein: Zing ik a - ja - jip - pie, jip - pie jee, jippie - jee!

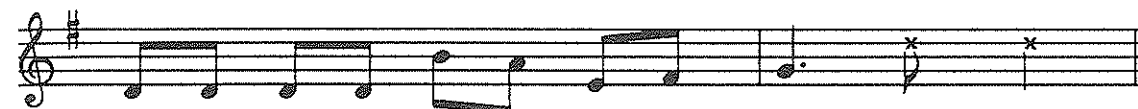
'k Heb een tan - te in Ma - rok - ko, en die komt: Joe - chee!

Zing ik a - ja - jip - pie, jip - pie jee, jippie - jee!

'k Heb een tan - te in Ma - rok - ko, heb een tan - te in Ma - rok - ko, heb een

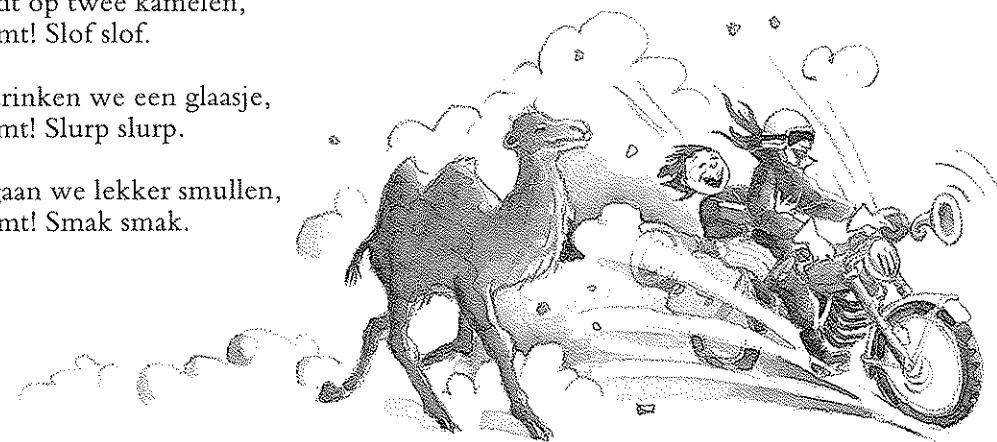
Zing ik a - ja - jip - pie, zing ik a - ja - jip - pie, zing ik

tan - te in Ma - rok - ko, en die komt: Joe - chee!

a - ja - jip - pie, jip - pie, jee. Jippie - jee!

2. En ze rijdt op twee kamelen, als ze komt! Slof slof.
3. En dan drinken we een glaasje, als ze komt! Slurp slurp.
4. En wat gaan we lekker smullen, als ze komt! Smak smak.

Water, lucht, hout, papier...

Hoe klinkt wat?

Als het kind zich eenmaal bewust is geworden van de geluiden uit zijn omgeving, zal het zelf op zoek gaan naar andere geluidsbronnen. Hij zal het gehoorde willen herhalen en variëren. Voor zijn ontdekkingsdrift zal niets veilig zijn. En wat zal hij ontdekken? Dat er in zijn kleine grote wereld nauwelijks iets bestaat dat geen geluid voortbrengt of niet

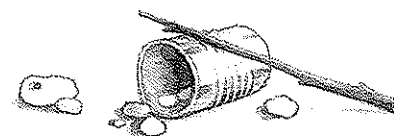
klinkt. De volgende situatie herkent u ongetwijfeld: in het voorbijgaan 'raspt' een kind zijn stok langs een ijzeren hek. Hij ontdekt het lekkere, ratelende geluid en thuis zal hij hetzelfde proberen langs de centrale verwarming.

Metaal, glas, hout, papier, steen... ieder materiaal voelt anders aan, maakt een ander ge-

luid als je het laat vallen, als je er op tikt, als je het scheurt, er over strijkt of krabt. Het kind wordt zich bewust van de klankeigenschappen van het materiaal. Hij ontdekt hoe verschillend geluid- en klankfenomenen kunnen zijn. Zulke geluidservaringen die direct verband houden met het onderzoek van het betreffende materiaal, zullen later een grote rol spelen bij het klankbegrip van een instrument.

Nieuwsgierig, met hart en ziel, zoekt een kind naar de 'toon' van al het levende en ieder ding. Alles is waard om ontdekt te worden.

MUZIEKWERKPLAATS

Voor gezin en groepswerk

Veel muzikale spelletjes zijn niet geschikt voor de huiskamer. Waarom niet eens een muzikale speeldag bij het water? Een luisterwandeling naar een in de buurt gelegen vijver vertelt ons heel wat muzikale geheimen van water, stenen, hout en lucht. Carolien komt zelfs op het idee om alles wat we horen op een bandje vast te leggen. Later sturen we het bandje als 'brief voor de oren' naar de zieke Sander.

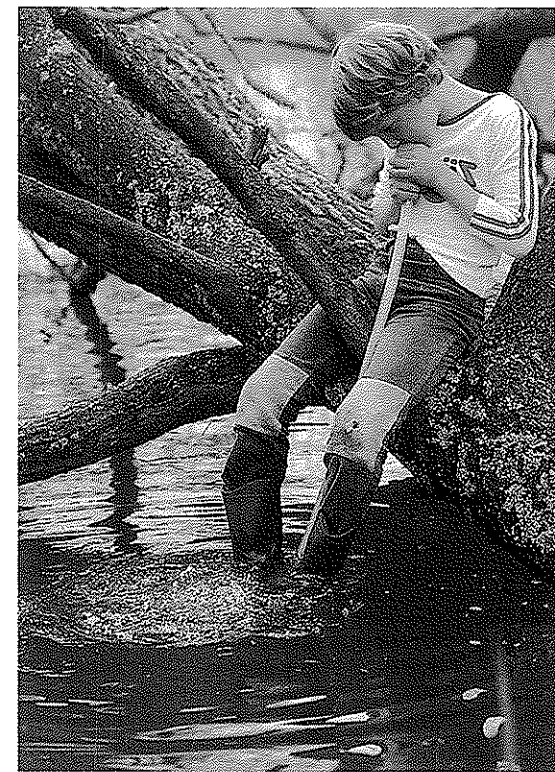
Watermuziek

'Hallo Sander, we spelen watermuziek voor je. Luister...' Carolien plonst een paar grote stenen in het water. 'Aan de toon kan je raden hoe groot de steen is'. Lisa giet water uit een

fles in de vijver, Thomas slaat met een tak op het water.

Het olifantenspel

We hebben ook een paar stukken plastic slang meegebracht. Daarmee kan je in het water blazen zodat het gaat borrelen en spetteren. 'En nu hoor je Jacob onze grootste olifant. Er is geen olifant die zo goed kan trompetteren als hij!' Jacob doet net als een echte olifant. Met zijn lange 'slurf' kan hij zichzelf en de anderen nat spuiten. Daarbij stoot hij huiveringwekkende geluiden uit.

Boten in de mist

'Ik kan ook blazen,' zegt Carolien en ze probeert het op een fles. Maar dat zijn geen watertonen meer, dat zijn luchttonen. Als je over de rand van een flessehals blaast, ontstaat er een toon. De toon klinkt als de misthoorn van een verdwaald schip.

We verstoppert ons in het struikgewas of in het riet en spelen 'boten in de mist'. Iedere fles heeft een andere toon, want we hebben in elke fles een andere hoeveelheid water gedaan. Simon gaat op zoek naar de boten. Telkens als hij een schip gevonden heeft, klinkt er een toon minder. Op het laatst blijft er maar één toon over. De eigenaar van die toon, mag de volgende keer gaan zoeken.

De hand-en-voet-polka

'Hallo Sander, nu hoor je de hand-en-voet-polka!' Lisa heeft dat lange woord uitgevonden. Als we over het houten bruggetje lopen, hoort ze onze voetstappen. Hoe zou dat klinken als je onder het bruggetje staat?

Lisa trekt haar schoenen uit en loopt het water in. Onder het bruggetje luistert ze naar de trippelende, stampende, huppelende kindervoeten. 'Het klinkt alsof een reus op een trommel slaat...' De andere kinderen worden ook nieuwsgierig. Ze kruipen onder het bruggetje en luisteren. Jacob speelt voor reus en loopt met grote zware stappen. Carmen begeleidt hem met kleine lichte danspasjes. En dan krijgt Carmen een schitterend idee! Ze geeft Jacob een paar houten klompen. Hij doet ze aan zijn handen en danst al kleppend de hand-en-voet-polka.

Aan het eind van onze muzikale speeldag liggen we op onze buik op het kleine bruggetje. Iedereen laat nog een keer een steen in het water plonsen. We luisteren en we zien dat er kringen in het water komen. Rustig wachten we tot het water weer stil wordt.

'En weet je hoe we afscheid van het water namen? – In het stille water zagen we onze eigen gezichten! Stil water is net een spiegel! Maar jammer Sander, dat kunnen we je niet laten horen!'

PAPIERMUZIEK

De laatste tijd hebben we het een en ander verzameld. Oude kranten, pakpapier, resten behang, boterhampapier, zijdepapier, golfkarton, aluminiumfolie... Maar kunnen we daar wel muziek mee maken? Echte muziek kunnen we er natuurlijk niet mee maken, maar wel valt er heel wat te luisteren! Naargelang de soort papier waarmee we spelen, ritselen, kreukelen, scheuren en frommelen, klinkt het elke keer weer anders.

Papier is niet alleen een feest voor de oren, maar ook voor handen en ogen. Hoe verschillend 'voelen' de soorten papier aan! Het zachte zijdepapier, het ritselende doorzichtige cadeaupapier, het ruwe schuurpapier, het golfkarton...

En ook de ogen komen aan bod. Kinderen bewonderen zichzelf graag in een lachspiegel van aluminiumfolie. Of ze bekijken hun omgeving door paars zijdepapier. En wie van papier een koker rolt, kan een klein stukje van de wereld naar zich toe halen.

Knisterbal

Japanse ballen van papier (in het Japans: kamifusen = windschip) geven een prachtig knisterend geluid. Hun kleuren schitteren in de zon.

Als je zo'n tere bal in je handen houdt voel je dat hij heel makkelijk kapot kan gaan als je druk zou uitoefenen. Houd hem vast en draai hem langzaam en voorzichtig in het rond. Beide handen vormen een bal om de bal.

Ritselslangen

Papierslingers fladderen in de wind. Ze bewegen grillig en sierlijk. Bovendien maken ze een leuk ritselgeluidje.

Kreukelbrief

Als ik een kreukelbrief ga schrijven, neem ik eerst een vel papier, frommel het samen met veel plezier, ga dan zitten op een stoel, daarna krijg ik Het Gevoel, je weet precies wat ik bedoel.

Alle woorden, alle zinnen komen zo maar bij me binnen. Ieder ander zit te zwoegen, maar ik doe dit met genoeg. Op zo'n mooi gekreukeld vel schrijf ik mezelf, dat begrijp je wel!

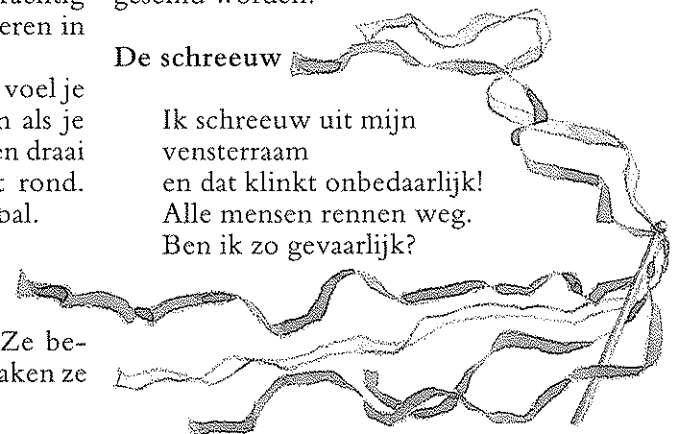

Luidspreker

Nieuwsgierige oren ontdekken dat een kartonnen koker de eigen stem versterkt. Belangrijke mededelingen of een lied kunnen zo van balkon tot balkon, of van tuin naar tuin geseind worden.

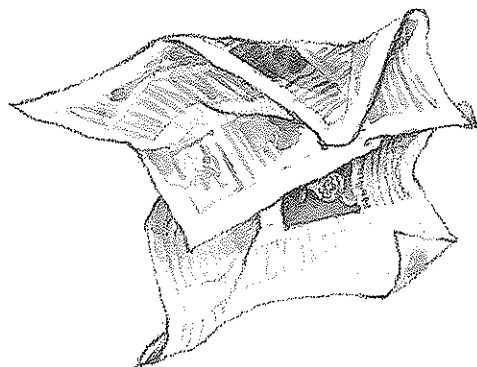
De schreeuw

Ik schreeuw uit mijn vensterraam en dat klinkt onbedaarlijk! Alle mensen rennen weg. Ben ik zo gevaarlijk?

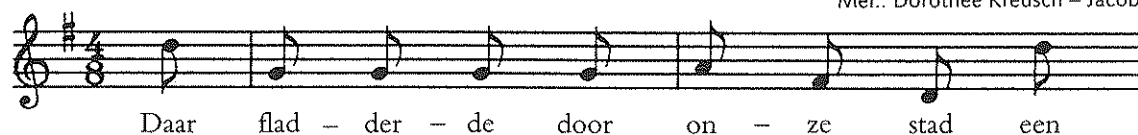
Krantedans

Zelfs een gewoon stuk krantenpapier kan veel plezier verschaffen. Het vliegt door de lucht, tolt een paar keer rond, sliert over de grond en wacht ritselend op zijn grote vriend de wind...

De krant

Mel.: Dorothée Kreusch – Jacob

2. De straten door al in galop, hij sprong en zwierde, hop hop hop,
* hij huppelde, hij danste. (* 2x)
3. Maar langzaam werd hij wat moe. Hij slofte naar een hoekje toe
* en ging toen rustig liggen. (* 2x)

4. Hij lag daar stil en afgemat. Maar plots'ling sprong het kranteblad,
* hij wou toch weer gaan vliegen. (* 2x)

5. Hij vloog steeds hoger in de lucht. 't Leek wel een vogel in zijn vlucht.
* Hij zwierde en hij zwaaide. (* 2x)
6. Hij duikelde en daalde neer. 'Nu heb ik je!' – maar elke keer
* ontsnapt hij aan mijn handen. (* 2x)

Papiergeluiden

Papiergeluiden van allerlei soort kunnen aan dit lied een muzikaal tintje geven:

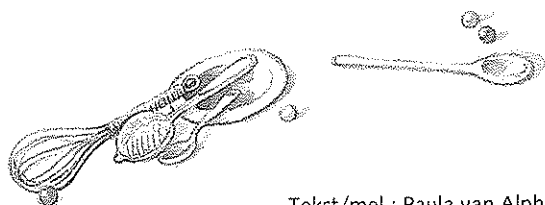
- Boterhampapier wordt met een elastiekje over een kartonnen koker gespannen. Houd je mond lichtjes tegen het papier en zing de melodie mee. Het lijkt wel alsof er een saxofoon meespeelt.
- Een fel ritme past ook wel bij dit lied. Trommel op kartonnen melkpakken of op wasmiddeldozen.
- En een stuk golfkarton kan ook een mooi ritmisch kleurtje geven. Rasp met je vingers of met een stokje over de ribbels.
- Fijn of grof schuurpapier wordt over twee houten blokjes gespannen. Als we de blokjes tegen elkaar wrijven, ontstaat er een schurend geluid, dat we ook in Zuidamerikaanse muziek horen.

KEUKENMUZIEK

Regent het alweer? Dat hindert niets, vandaag maken we muziek in de keuken. En alles mag meedoen in het keukenorkest. Bekers, een vergiet, lepels, pannen en bakblikken. Zelfs de theelepeltjes blijven niet in de keukenla liggen.

We kunnen een knikker in een bakblik laten rollen of bierdopjes in een vergiet heen en weer schudden. Misschien kunnen we met een lepel over een rasp schrapen of met twee theelepeltjes klepperen. Het is allemaal metaalgeluid, maar hoe verschillend klinkt alles. Niet alleen de oren spelen een rol bij het zoeken naar instrumentarium. De ogen ontdekken dat veel keukengerei op een pop lijkt. De slagroomklopper wordt een dansend vrouwtje dat met haar gouden stembanden een onvergetelijk keukenliedje zingt. En Lonneke's keukeninstrument is een half thee-ei dat met een staafje wordt aangeslagen en als een tinkelend klokje klinkt. Abel tokkelt een zacht begeleidingsmuziekje op zijn eiersnijder-harp.

Tekst/mel.: Paula van Alphen

Koekjes bakken

Klets, klats, klots, een ei - tje; klets, klats, klots, wat meel. Nu nog melk en bo - ter,

ho - la, niet te veel! Giet dat uit een kan - ne - tje lang - zaam in een

pan - ne - tje. Al - les nu een uur - tje op een heel zacht vuur - tje!

SPELIDEEËN NAAR LEEFTIJDGROEP

Voor kinderen van 2 tot 8 jaar

Binnen dit bereik is een verdeling in speciale spelletjes voor een bepaalde leeftijdsgroep niet zinvol.

Ten eerste kunnen zelfs heel kleine kinderen experimentele ervaringen met materialen hebben en meestal gaat dat op eigen initiatief. Ten tweede zal elk kind, ook het oudere kind, deze basiservaringen in samenhang met zijn muzikale ontwikkeling moeten herhalen om bepaalde groundbegrippen beter te begrijpen.

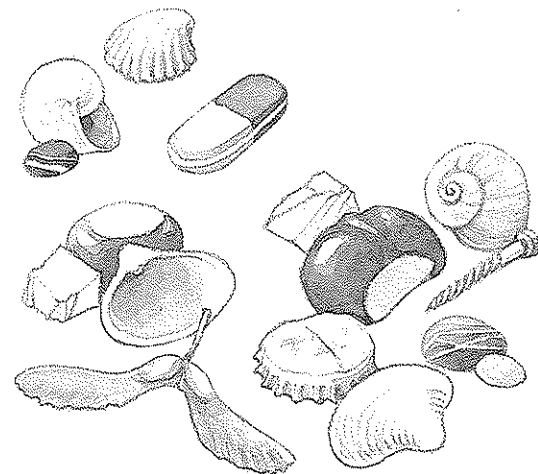
Hoe eenvoudig veel van onze ideeën er ook uitzien, toch geloof ik dat veel kinderen nauwelijks de mogelijkheden hebben gehad om te experimenteren. Dat kan verschillende redenen hebben: onder andere een wat steriele huiselijke omgeving, waar perfect en gedegen speelgoed de voorrang krijgt boven eenvoudig naar 'rommel' zwemend materiaal. Of de dwang dat er toch vooral 'geleerd' moet worden. Voor veel ouders is dat erg belangrijk.

Dit hoofdstuk vraagt maar weinig van ouders en pedagogen; weinig en toch veel. De kosten zijn gering. Duur instrumentarium of een speciale ruimte zijn niet nodig. Het speelterrein voor een kind of voor een groep kinderen is de keuken, een zolder of de tuin.

Wat het spelen wel eist is spontaniteit, geduld en fantasie. Wellicht leert menig volwassene weer luisteren naar de kleine wonderen om ons heen. Al is het maar een waterdruppel die onvermoeid muziek maakt.

Voelraadsel

Op tafel liggen stenen, knikkers, schroeven, gummetjes, kastanjes enzovoort. Het kind betast de dingen met gesloten ogen. Hij voelt wat het zou kunnen zijn en zegt wat hij met zijn handen heeft geraden. Dezelfde voorwerpen legt hij bij elkaar.

Voel-en-luister-zakje

Ieder kind vult een papieren zakdoekje met kleine dingen van één soort. Het zakje wordt met een elastiekje dichtgemaakt. De voelzakjes gaan rond, van hand tot hand, van oor tot oor. Wie vindt zijn eigen zakje terug?

Ratel-raadsel-spel

Een busje of een doosje vullen we met allerlei kleine dingen. Hoe klinkt het gerammel? Als alle doosjes er hetzelfde uitzien ontstaat er uit het gerammel met de verschillend gevulde doosjes een leuk raadsel-luister-spel. De rammeldoosjes worden net als een kaartspel 'geschud'. Wie vindt zijn eigen ratelaar terug? Het komt nu alleen op het gehoor aan!

Van zacht naar sterk en dan weer terug. Doosjes die met rammelend materiaal gevuld zijn, kunnen gerangschikt worden naar geluidssterkte.

Als de kinderen in een kring zitten en om de beurt rammelen, ervaren ze hoe een klank sterker en weer zachter kan worden. We laten de rammelklanken meermalen in de kring rondgaan. Het leukst is het om dit met gesloten ogen te doen.

Als de rammeldoosjes gerangschikt worden naar hoge of naar lage tonen, ontstaat er zelfs een rammel-melodie! Ook die gaat rond in de kring, van hand tot hand, van oor tot oor.

Ik kan toveren!

...zegt de clown en legt drie verschillende tonen van hout op zijn benen. Met twee houten lepels kan hij steeds nieuwe liedjes van drie of vier tonen verzinnen. Hoeveel zijn het er? Alleen wie zichzelf in een instrument verandert, kan dit raden.

Laat je tonen zien!

Met gevulde flessen kunnen kinderen een toonladder opbouwen. De verschillen in hoge en lage tonen zijn heel duidelijk. Hoe minder water, hoe lager de toon. Hoe meer water, hoe hoger de toon. Ieder kind gaat met

zijn eigen flessetoon in de rij staan. Als de tonen na elkaar worden aangeslagen, ontstaat er een melodie.

Caleidoscoop van tonen

Wie een caleidoscoop ronddraait tovert iedere keer een nieuwe plaatje. Melodieën kunnen ook als een caleidoscoop veranderen. Op een teken gaan de kinderen met hun flessen op een andere plaats in de rij staan. Alle 'tonen' zijn in beweging! In een handomdraai is er zo een nieuwe melodie ontstaan.

Glasorgel

In plaats van een enkele korte toon kan hier een wondermooi akkoord ontstaan. Glazen op een lange steel worden allemaal tot een verschillende hoogte met water gevuld. Wie nu met een vochtige vinger over de rand van het glas strijkt, ontlokt aan het glas een lange trillende toon. Om de beurt maken de kinderen hun eigen toon en zo, toon na toon, ontstaat er een glazen toverklank!

Spijkerspel en klokkenstaaf

Zelfgebouwde instrumenten

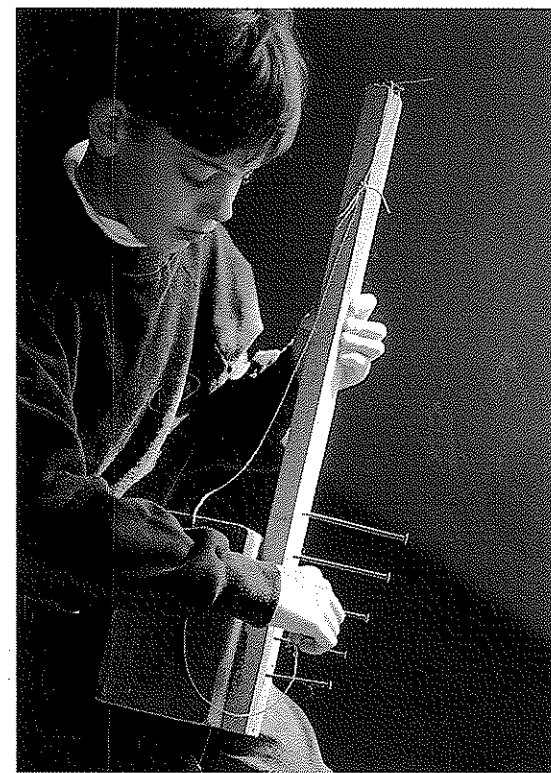
De ervaring met materiaal, de schijnbare ordeloze en speelse omgang daarmee, heeft een kind onafhankelijk van zijn leeftijd steeds weer nodig. Hij zal zijn ervaringen en ideeën ontwikkelen en uitbouwen en dan zal uit zijn 'grondstof' dat ontstaan wat zijn fantasie hem ingeeft. Hij ontdekt hierbij tonen, geluiden en klanken, die hij steeds weer wil horen en voortbrengen. Hij probeert ze te veranderen of te combineren. Zo ontstaat zijn verlangen naar een 'instrument'.

Van karton, kunststof, hout of blik kan een kind zijn eigen instrument bouwen. Hij zal hierbij al zijn vaardigheden inzetten. Als hij dan ook nog volwassen gereedschap mag gebruiken, zal zijn werklust zeer toenemen! Zijn ijver en vlijt stemmen echter niet altijd overeen met zijn doorzettingsvermogen. Afhankelijk van leeftijd en ontwikkeling, heeft hij hulp nodig van oudere broers of zusjes, van andere kinderen of van ouders. Van het samen instrumenten bouwen naar het samen spelen is dan nog maar een kleine stap. Nu komt het kind met zijn eigen instrument de muziekwereld binnen. Hij leert echter ook naar anderen luisteren en bepaalde spelregels in acht te nemen en te accepteren.

Het is logisch dat een instrument van eigen makelij in de regel maar een kort leven is beschoren. Het is speelgoed. Geheel in tegenstelling tot een gekocht instrument ligt de bedoeling van het zelfgebouwde klankspeelgoed in het vervaardigingsproces. Daarin doet het kind belangrijke akoestische, na-

tuurkundige, muzikale en handvaardige ervaringen op.

We kunnen het kort en bondig zeggen: de weg was het doel! Dat wat een kind aan indrukken bij zijn spel met materialen heeft opgedaan, krijgt gestalte in een muziekinstrument. En mocht het instrument uit elkaar vallen – morgen kan hij opnieuw beginnen!

MUZIEKWERKPLAATS

Voor gezin en groepswerk

Wie kent niet het liedje van 'Tien kleine negertjes?' Het worden er steeds maar minder en op het laatst blijft er één over. Het droevige eind van dit liedje kan het vertrekpunt zijn van een nieuw en heel ander lied. We beginnen met een kleine en eenzame muzikant die op zoek is naar een vriend. En omdat het pas echt leuk is als we samen met anderen muziek maken, zijn er aan het eind van het lied net

zoveel muzikanten als er zangers en spelers zijn. Van couplet tot couplet ontwikkelt het orkest zich tot een bont gekleurd ensemble. En het bijzondere van dit orkest is, dat iedereen zijn instrument zelf gebouwd heeft!

Tien kleine muzikanten

Mel.: Dorothée Kreusch-Jacob

Een klei - ne mu - zi - kant, die voel - de zich al - leen,

hij blies een lied - je uit zijn raam, toen wa - ren ze ge - tweeën.

2. Twee kleine muzikanten,
die zingen 'wie o wie?'
En *... brengt zijn ratel mee,
dus nu zijn het er drie.

3. Drie kleine muzikanten,
die spelen met plezier,
en *... haalt zijn spijkerspel,
dus nu zijn het er vier.

4. Vier kleine muzikanten,
die lopen door de straat,
en *... schudt zijn klokkenstaaf
precies goed in de maat!

5. Vijf kleine muzikanten,
lopen nu al tesaam.
Wie rammelt met zijn blikken doos
boven uit het raam?

6. Zes kleine muzikanten,
die wand'len door het bos,
daar zien ze onze *...,
hij trommelt er op los!

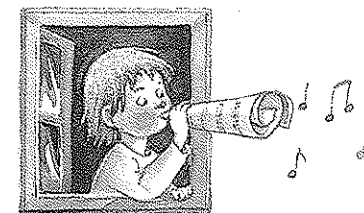
7. Zeven kleine muzikanten,
die speelden 's avonds zacht,
dat hoorde onze *...,
en nu zijn het er acht!

8. Acht kleine muzikanten,
wat hebben die een pret,
want *... pakt zijn xylofoon,
ze gaan nog niet naar bed!

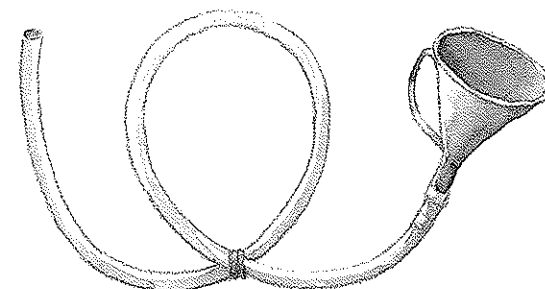
9. Negen kleine muzikanten,
heb je dat ooit gezien?
En doe JIJ mee, dan zingen we:
'En nu zijn het er tien!'

* Hier kan telkens de naam van een kind gezongen worden.

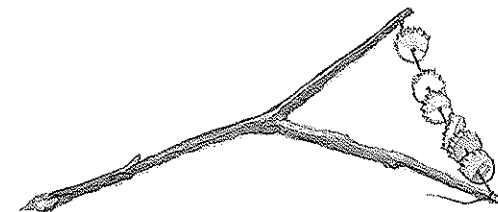
Papieren toeter: Een stuk krant wordt opgerold. Zing er stevig door!

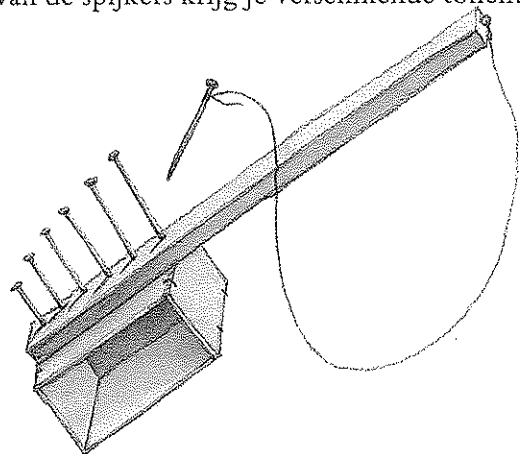
Slangtrompet: We maken deze trompet van een stuk tuinslang. Je moet hard blazen, alsof er een kersepiet doorheen moet. Een trechter zorgt voor een versterking van het geluid. Met plakband bevestig je die aan een van de uiteinden.

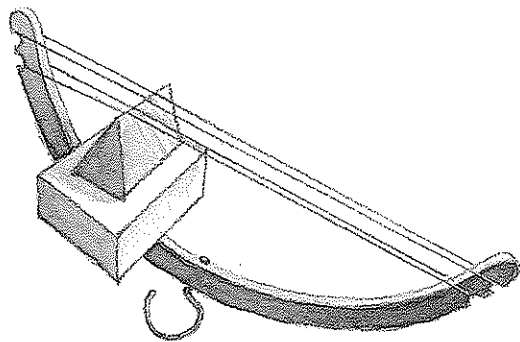
Ratel: Kroonkurken met een gaatje in het midden worden aan een snoer geregen. Dit ratelsnoer kun je in een gevorkte tak spannen. Klaar is de ratel!

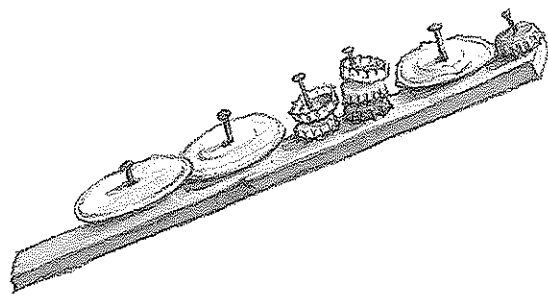
Spijkerspel: In een houten lat worden spijkers van verschillende lengte geslagen. Een houten kistje aan de onderkant werkt als versterker. Het kan tegen de lat gelijmd of geschroefd worden. Met een enkele spijker ratel je langs de 'snaren', van boven naar beneden en weer terug. Door de verschillen in lengte van de spijkers krijg je verschillende tonen.

Tokkelviool: Over de beide uiteinden van een klerhanger met inkepingen worden twee nyloondraden strak gespannen. Als klankkast fungeert een doosje of trommeltje, dat we onder de snaren klemmen, en daarop bevestigen we een driehoekig houtblokje als kam. Klaar is de klerhaak-tokkelviool!

Klokkenstaaf: Dekselletjes en kroonkurken van verschillende grootte worden met een dikke spijker doorboord. Daarna worden ze met lange en iets dünnere spijkers op een houten stok bevestigd. Flink schudden!

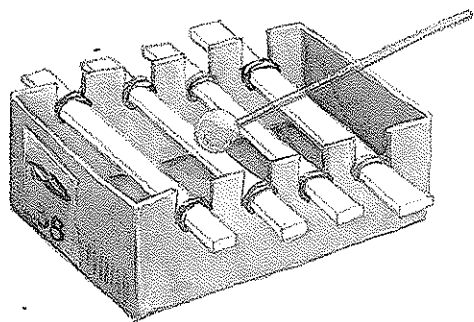
Trommel: Elke lege wasmiddelton of -doos kun je gebruiken. Klem hem onder je arm en speel er op met je hand of met een houten lepel. Als je er een handvol kiezelstenen in doet, krijg je ook nog een rateffect.

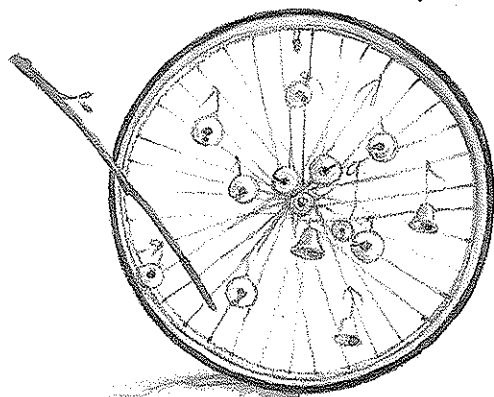
Panfluit: Verschillende lange pijpjes (bijvoorbeeld lege viltstiften) worden naar grootte gerangschikt en aan elkaar vastgezet. Blaas over de open kant! Hoe korter het pijpje, hoe hoger de toon. Hoe langer het pijpje, hoe lager de toon.

Xylofoon: Een schoenendoos wordt zo ingesneden dat er minstens vier houtjes van verschillende lengte in passen. Om deze beter op hun plaats te houden, worden ze daar waar ze in de doos vallen met elastiek omwikkeld. Zo klinkt het nog mooier. Ook hier geldt als bij de panfluit: hoe korter het houtje, hoe hoger de toon, hoe langer het houtje, hoe lager de toon.

Belletjeswiel: De tiende muzikant heeft een bijzonder mooi instrument. Aan de spaken van een wiel worden allemaal belletjes vastgemaakt. Dit instrument kun je schudden, maar je kunt het ook met een stok voor je uit drijven.

EEN TAFELCONCERT

Instrumenten die samen gebouwd en samen bespeeld worden, kunnen menige regenachtige middag opvrolijken. We spelen aan het vanzelfsprekendste meubel – de tafel. Die is over het algemeen wel zo groot dat er meerdere kinderen aan kunnen spelen. Zo gauw de spullen van het middageten zijn opgeruimd, kan het muzikale dessert op tafel komen. Daarvoor hebben we niet veel nodig:

- 1 rol paktouw,
- verschillende kartonnen doosjes of kokers.

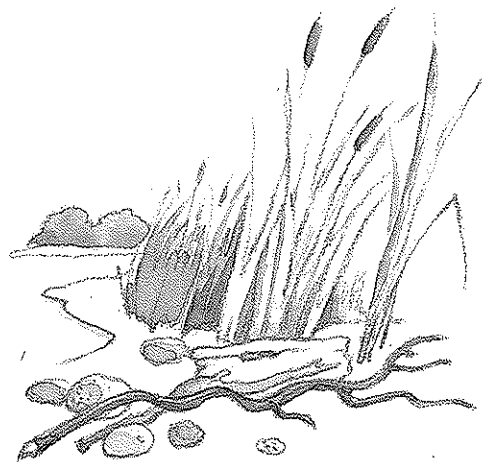
En zo ontstaat het tafel-instrument: het touw wordt strak, als snaren, over de tafel gespannen. Om de nodige spanning te krijgen, schuiven we doosjes of kokers onder de snaren. In een handomdraai is een groot tokkel-instrument ontstaan. En hoe gaan we daarop spelen?

Twee kinderen zitten tegenover elkaar. Ze plukken aan dezelfde snaar, die door een doosje in tweeën is verdeeld. Wie heeft de hogere en wie heeft de lagere toon? Dat hangt van de lengte van de snaar af, is de snaar lang, dan klinkt de toon lager, is de snaar korter, dan klinkt de toon hoger. Door het verschuiven van het doosje worden de tonen van de twee spelers steeds anders. En net als bij het pingpongspel kunnen we de tonen naar elkaar toe spelen.

Iedere klank en iedere toon roept bij degene die tegenover je zit een andere reactie op. Zo kun je met je speelviand in 'tonen' praten. Hoe meer spelers erbij komen, hoe kleurrijker het concert wordt. We kunnen de tonen bijvoorbeeld rond de tafel, van de een naar de ander, laten lopen. Of we volgen met onze oren hoe de tonen zigzag over de tafel springen, van de ene naar de andere snaar. Bij dit spel ontstaan steeds nieuwe melodieën, nieuwe ritmes en muzikale vormen. Op onze

speeltafel kunnen ook nieuwe akkoorden getoverd worden! Hoe klinkt het als alle tokkel-tonen samenkomen? En hoe klinkt het als de ene kant van de tafel samenspeelt en de andere kant antwoordt?

Na al het uitproberen en ontdekken wordt het stil. Katrien heeft iets belangrijks uitgevonden. Bij het tokkelen houdt ze haar vinger toppen tegen de trillende snaar. 'Het kietelt,' zegt ze lachend. Ze begrijpt met haar handen dat tonen door trillingen ontstaan. Wat trilt, klinkt! En wie het niet gelooft, kan deze trillingen met eigen ogen zien!

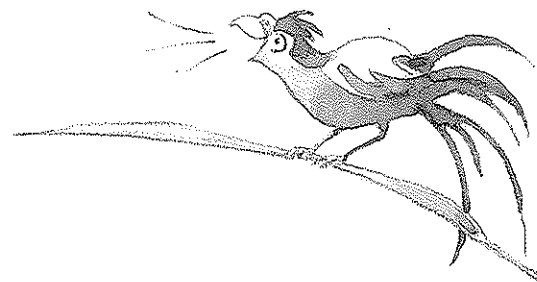

ROBINSONS KLANKEN-EILAND

Met de bus rijden ze de stad uit: Robinson-Christiaan en zijn vader Vrijdag. Het is veertien haltes tot aan het riviertje. Ze moeten door het water waden om bij het kleine

schiereiland te komen. Vrijdag neemt Robinson op zijn rug. Op het eiland zijn ze helemaal alleen. Er is slechts grind en drijfhout, en achter hen op de andere oever riet en struikgewas.

'Hoe is de muziek eigenlijk ontstaan?' vraagt Robinson met zijn voeten in het water. De mens had alleen zijn ogen, oren, handen, stem en de natuur. Het moet toch ergens begonnen zijn. Robinson en zijn vader gaan op zoek. Hoe zagen de eerste muziekinstrumenten eruit?

Ik blaas er op!

Een van de eenvoudigste blaasinstrumenten is de grashalm. Hij wordt strakgetrokken tussen beide duimen en dan wordt er flink geblazen! Het klinkt een beetje naar hanegekraai of het geschreeuw van een papegaai!

Strijkstok

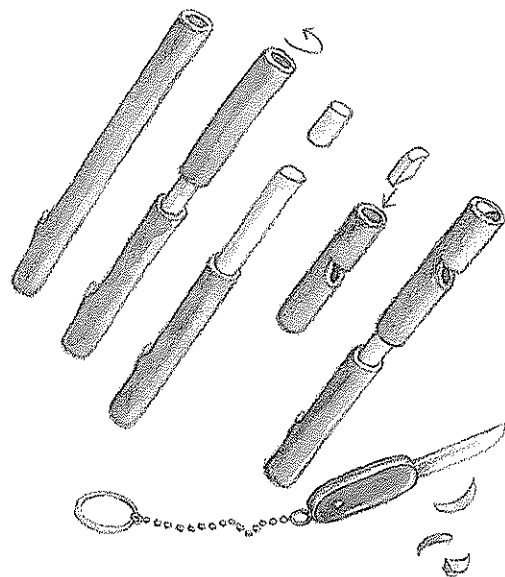
Robinson en Vrijdag snijden een paar stevige en buigzame takken van de struiken. Ze spannen een touw en maken een boog. 'We gaan niet schieten, we gaan muziek maken!' zegt Vrijdag. En zo is het, want wie het strakgespannen touw dicht bij zijn oor houdt en op het touw tokkelt, hoort zachte tonen. Als je de boog uittrekt of samendrukt, of met andere woorden de spanning van de snaar verandert, kan je de tonen zelfs hoger of lager laten

klinken. Als we het instrument tegen ons hoofd, of onze borst of buik houden worden de klanken versterkt. Ons lichaam werkt als geluidsversterker. 'Een oer-oer-oervoortvader van onze snaarinstrumenten,' zegt Vrijdag.

Wilgefluitje

Goed dat Robinsons vader al als kind van zijn vader heeft geleerd hoe je een wilgefluitje moet maken. Je moet bij het maken van zo'n fluitje in ieder geval goed met een zakmes kunnen omgaan. We snijden een stukje wil-

getwijg ter grootte van een vinger af. De bast wordt rondom ingekerfd en door tikken met de rug van het mes en voorzichtig draaien wordt de bast losgemaakt en verwijderd. Voordat we de bast erafschuiven, snijden we een inkeping in het bovenste deel. Dan een stukje van het hout afsnijden en dat aan een kant afvlakken. Dit stukje wordt nu als mondstuk weer in het pijpje van de bast teruggeschoven. Daarna passen we het andere stuk hout weer aan het pijpje van de bast en draaien het voorzichtig heen en weer. Klaar is het fluitje. Als we het onderste deel op en neer bewegen, veranderen de tonen. Twee wilgefluitjes kunnen samen een muzikale conversatie voeren!

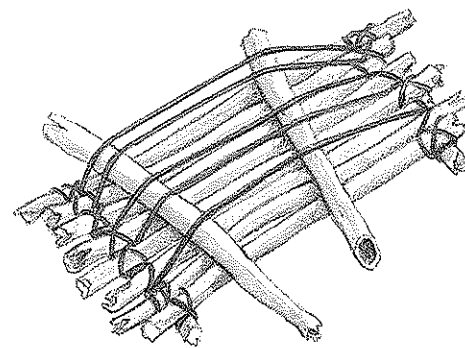
Citer

Robinson heeft altijd een paar elastiekjes en touwtjes en meer van die dingen in zijn zakken. Van droge takjes maakt hij een klein vlot dat met een touwtje wordt samengebonden.

De elastiekjes worden als 'snaren' over het kleine vlot gespannen. Door twee houtjes onder de snaren te leggen, krijgen deze meer

spanning en kunnen ze vrijer trillen. De vlotciter komt uit Afrika. Hij brengt mooie zachte tonen voort.

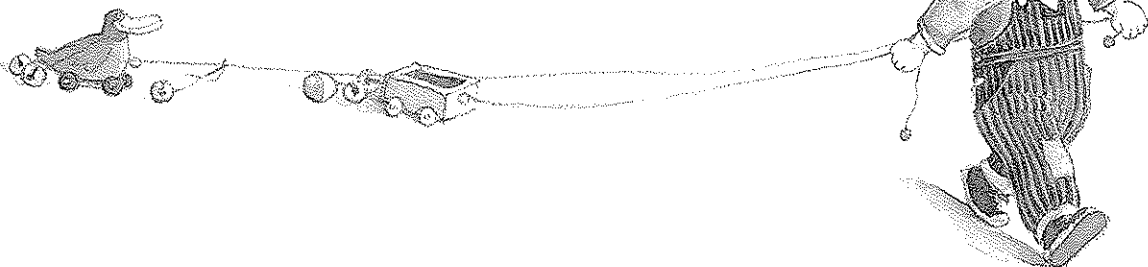

Regenhout

Aan een touw wordt een stuk van een tak gebonden. Robinsons vader laat dit 'instrument' hoog boven hun hoofden ronddraaien. Robinson zoekt dekking want je hoort nu toch een geluid! Geheimzinnige, donkere, gonzende tonen... Met dit soort bromhoutjes wordt ook nu nog op de eilanden in de Stille Oceaan de regen aangeropen. Robinson kijkt naar de lucht. 'Ik denk dat we de volgende bus moeten zien te halen. Het regen-instrument werkt!'

SPELIDEEËN NAAR LEEFTIJDGROEP

Voor kinderen vanaf 2 jaar

Wat een plezier beleeft een kind op deze leeftijd niet aan een stuk speelgoed dat beweegt of danst en ratelt of muziek maakt! Met behulp van een geduldige volwassene kan het zelf ook al een eenvoudig klankspeelgoedje maken.

De volgende activiteiten passen bij de mogelijkheden van zijn leeftijd of helpen die mogelijkheden ontwikkelen.

Rolinstrumenten

Kartonnen kokertjes, blikjes, dichtgeplakte holle styropor ballen en ook luchtballonnen kunnen door een kind met allerlei lawaai makende voorwerpen gevuld worden, bijvoorbeeld knikkers, gummetjes, steentjes of belletjes. Het is leuk om ze te schudden en over de vloer te laten rollen.

Rateldans

Kleine kinderen dansen graag met een instrumentje in hun handen. Zo is elke beweging ook te horen!

Het meest geschikt voor die kleine ratels zijn gevulde film- of luciferdoosjes. Ze zijn zo klein dat uw kind er zich geen pijn aan kan doen.

Trekinstrumenten

Aan trekspeelgoed worden belletjes of stokjes vastgebonden. Klipperdeklepklap klinkt het!

Klankmobile

Aan een fietsband worden allerlei klinkende voorwerpen gehangen, bijvoorbeeld bamboestokjes, belletjes, metalen buisjes. Met de handen omhoog kunnen kinderen daar hard onderdoor lopen en al die voorwerpen laten klinken.

Ik zing en jij speelt

Zingen en spelen tegelijk is voor veel kinderen te moeilijk. Daarom begeleiden ze papa of mama, die een liedje voor hun zingt, met een kleine ratel of rammelaar. Daarna kunnen de rollen omgedraaid worden.

Voetinstrumenten

Belletjes, metalen ringen of knopen worden aan een elastieken band geregen of genaaid en klaar is het kleine instrument voor de dansende beren!

Ik ben een kleine dansbeer

Tekst/mel.: naar een oud peuterspeel-
zaalliedje van Dorothee Kreusch-Jacob

Ik ben een klei - ne dans - beer, ik ben niet graag al - leen,
dus nu zoek ik een vriend er - bij met belle - tjes aan zijn been!
(Nu zoekt de dansbeer een vriendje)

Refrein:
Kom hier mijn vriend en dans met mij, twee
be - ren sa - men dat maakt blij! Wij zijn twee klei - ne
be - ren met belle - tjes aan hun been.

2. Wij zijn twee kleine beren,
wij zijn niet graag alleen.
Wij zoeken nog een vriend erbij
met belletjes aan zijn been.

Refrein:

Kom hier mijn vriend en dans met mij,
drie beren samen, dat maakt blij!
Wij zijn drie kleine beren,
met belletjes aan hun been.

Voor kinderen vanaf 4 jaar

Veel van de hier voorgestelde instrumenten en geluid voortbrengende zaken kunnen door kinderen in deze leeftijdsgroep zelf worden gemaakt, hoewel hulp van een volwassene wel onontbeerlijk is. Meestal kan het kind al met eenvoudig gereedschap omgaan. Hij zal trots zijn op zijn werk en zichzelf en zijn instrument graag laten horen! Hier volgen een paar voorstellen om de zelfgemaakte instrumenten bij het spel te gebruiken.

Trommeltaal

Alle kinderen zitten in een kring en trommelen een boodschap door op hun instrument. Door knipoogjes weet iedereen wanneer hij of zij aan de beurt is om antwoord te geven.

Gevaarlijke jungle

De kinderen staan met hun instrumenten verspreid in de ruimte. Een kind moet met de ogen dicht door de 'jungle' heen. Het is oppassen geblazen! Je moet je oren open houden en heel voorzichtig zijn. Zo gauw je te dicht bij een speler komt, hoor je de vreemdste geluiden. En als je tegen een beest oploopt, word je gebeten. Als dat gebeurt, is het spel uit. Dan begint een ander kind aan de gevaarlijke tocht door de jungle.

Oerwoudlied

Bij het volgende lied kunnen alle instrumenten samen klinken. Het opperhoofd zingt voor, de anderen antwoorden en spelen tegelijkertijd op hun instrument. Aan het eind van het lied barst een woest spel los met oerwoudtrommels, papegaaiengekrijs, gesis van ratelslangen en brullende leeuwen.

Trommels

Bongo's van
kartonnen
kokertjes

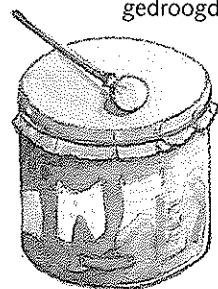
Bespanning:

- zeemleer
- stevige plastic folie
- varkensblaas

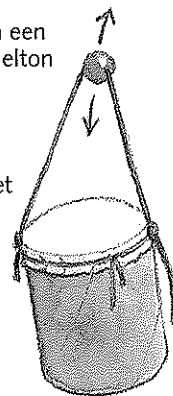
Bevestigen met:

- touw
- tapijtplakband
- weckpotrubber

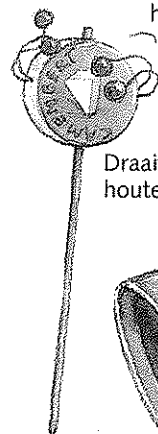
Rateltrommel met
gedroogde erwten

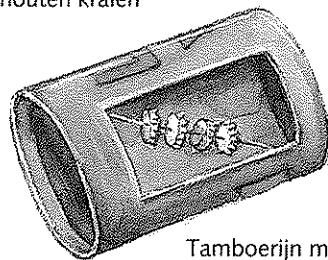
Pauk van een
wasmiddelton

Knaltrommel met
elastiek en een
houten kraal

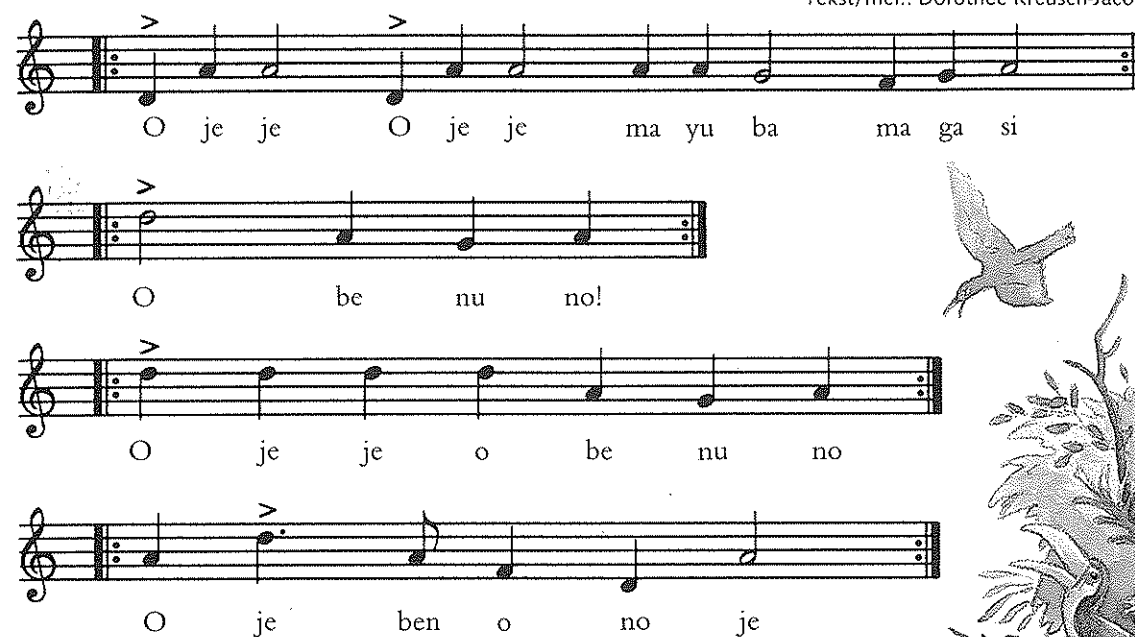
Draaitrommel met
houten kralen

Tamboerijn met
kroonkurken

Afrikaans speellied

Naar een Afrikaans volksliedje
Tekst/mel.: Dorothée Kreusch-Jacob

Voor kinderen vanaf 5 jaar

Een vijfjarig kind is al handig genoeg om zijn verbeelding in daden om te zetten. Een plank, een kartonnen doos, een schuiflade kunnen hem inspireren tot het bouwen van 'zijn' instrument. Onbevangen en zelfstandig zal hij de vorm en de kleur van zijn instrument zelf bepalen.

Spelregels voor het 'orkest'

Zelfs het mooiste lawaai mag niet te lang duren. Het plezier om op je eigen instrument te spelen verdwijnt als alle andere kinderen tegelijkertijd met veel enthousiasme op hun instrument spelen. Uit zichzelf zoekt het kind naar regels die het hem mogelijk maken om zich binnen de groep te onderscheiden.

De dirigent

Meestal komt de vraag naar een dirigent al meteen in het begin. Ieder kind wil zich wel schikken naar aanwijzingen van een persoon, als het zelf op zijn beurt ook dirigent mag zijn. Voorlopig is het al moeilijk genoeg om te wachten tot je eindelijk aan de beurt bent om te spelen! Voor de dirigent van het ogenblik geldt, dat hij zijn positie binnen de groep moet ervaren en zijn talenten moet bewijzen.

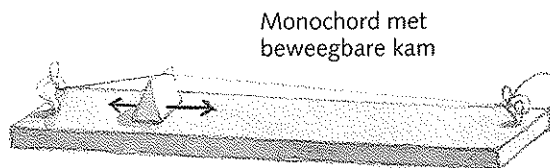
Kringmuziek

Een dirigentje staat in het midden van de kring en de muzikanten spelen op de tekens die hij met zijn handen geeft. De ene keer lopen de klanken rechtsom, de andere keer linksom. Vaak klinkt slechts een enkele groep. Zo krijgt de kringmuziek steeds andere kleuren.

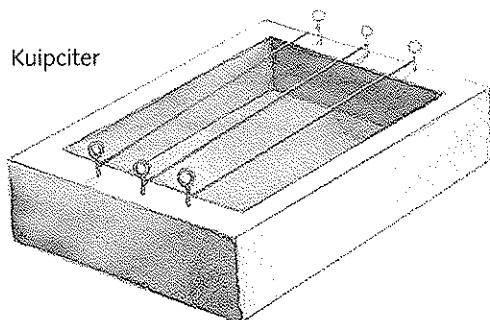
Klankpatronen

Alle kinderen spelen samen. De dirigent in het midden wijst in een bepaalde richting. De

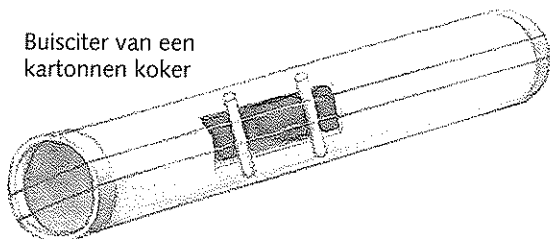
Tokkelinstrumenten

Monochord met beweegbare kam

Kuipciter

Buis-citer van een kartonnen koker

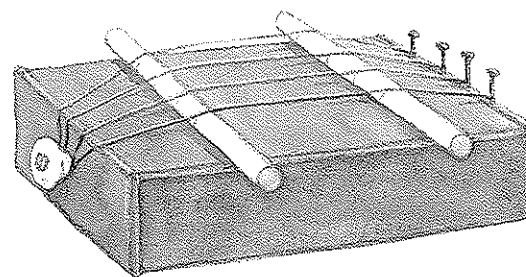
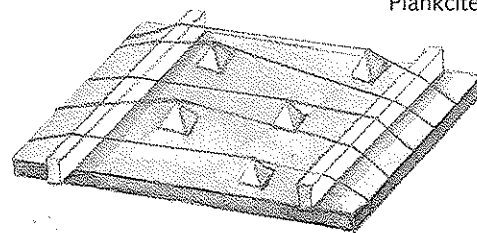
Pluktelefoon

muzikanten die hij aanwijst spelen verder, de anderen stoppen. Er komt steeds een ander kleurig patroon tevoorschijn.

Wie is mijn vriend?

Terwijl alle muzikanten in een kring zitten, zoekt een kind met een instrument een

Plankciter

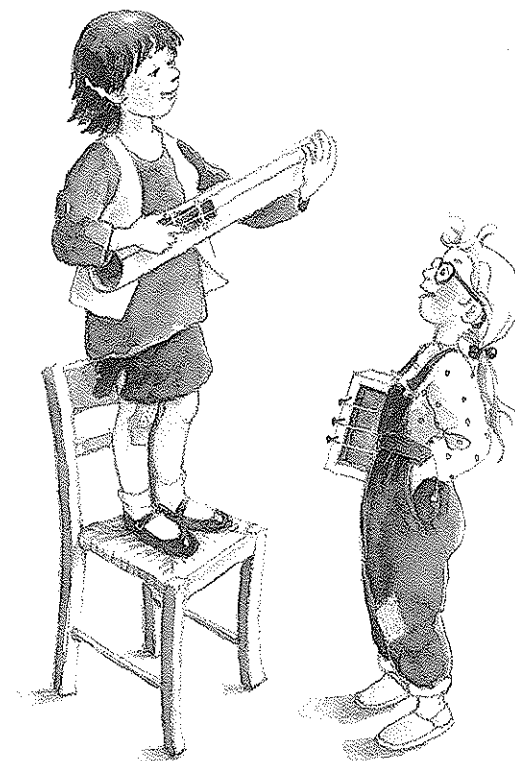

Schuifladehakkebord

vriendje. Wie zal hij vinden? Een vriendje met een instrument dat hetzelfde klinkt of een met een instrument dat heel anders klinkt? De twee vriendjes maken een praatje, luisteren naar elkaar, laten elkaar iets leuks of iets ernstigs horen. Na dit 'gesprek' zoekt de andere muzikant een vriendje.

Luisterbeeld

Ieder instrument heeft zijn eigen kenmerken: de klankkleur, al naar gelang het materiaal waaruit het is gemaakt en de wijze waarop er op gespeeld wordt. Wat de oren horen, kan ook voor de ogen in een tekening duidelijk gemaakt worden. Korte en lange, lichte en donkere, sterke en zachte klanken worden met stippen, strepen en bogen met verschillende kleuren weergegeven.

Ik ben de grootste!

Alle kinderen lopen spelend op hun instrument door elkaar. In het midden staat een stoel. Als er een kind op de stoel staat en op zijn instrument speelt, wordt het stil. Iedereen blijft staan en luistert naar de solist. Als hij klaar is en van de stoel afspringt, gaat het spel weer verder.

Een naam voor de klank

Een zelfgebouwd instrument is zo enig in zijn soort dat het ook een eigen naam nodig heeft. Wat voor een naam moeten we het instrument geven? Het is heel makkelijk. Wie geen naam weet te verzinnen hoeft alleen maar te luisteren. Instrumenten spreken hun eigen taal. En als je goed kunt luisteren vertellen ze zelf hun naam.

Klavier, kla-vijf, kla-negen...

Kinderen maken kennis met traditionele instrumenten

Ieder instrument waarmee uw kind in aanraking komt biedt de gelegenheid tot veel belevenissen en muzikale ervaringen. Dat kan de blinkende trompet van vader zijn, de kleine mondharmonika in zijn etui of de mooie piano in de huiskamer. Alle instrumenten dagen de muzikale nieuwsgierigheid van een kind uit. Argeloos wil het spelen, ontdekken en uitproberen. Lang voordat een muziekdocent de vorming van uw kind aan het instrument overneemt, kunt u als ouder of opvoeder het kind steunen in zijn verlangen naar muziek.

Het gaat nog niet om systematisch leren of oefenen. Voordat daarmee begonnen wordt, zou elk kind de gelegenheid moeten hebben de grottemenseninstrumenten speels te ontdekken. Zulke 'voor-spelletjes' geven het kind de mogelijkheid een heel eigen band met het instrument te ontwikkelen. Hij bestast (in letterlijke zin) het materiaal, voelt zich aangetrokken door de klank en ontwikkelt zelf zijn eerste, nog volstrekt vrije en ongebonden speeltechnieken. Door deze vrije benadering van verschillende instrumenten kan hij 'zijn eigen' instrument ontdekken. Last but not least kunnen ook volwassenen van kinderen leren. Misschien ontdekken wij bij hun spelletjes een nieuwe en onvermoede kant van de instrumenten!

MUZIEKWERKPLAATS

Voor gezin en groepswork

'SPEEL MET MIJ!' ZEI DE PIANO

Het volgende verhaal kan een eerste aanzet zijn tot een onbevange kennismaking met een instrument.

Er was eens een piano die eens heel andere muziek wilde horen. 'Klingklankklongklong. Speel met mij zonder noten, gewoon waar je zin in hebt,' zei de piano tegen Lisa. Die zuchtte en steunde, maar ze kon niets anders verzinnen dan wat ze elke dag voor pianoles moest oefenen.

'Kijk toch eens hoe ik er van binnen uitzie! Zie je die dikke en die dunne snaren? Die worden bij het spelen door hamertjes aangeslagen. Strijk eens met je vingers over de snaren. Klinkt het nu niet net zo mooi als een harp?' zei de piano. 'Als je nu nog met je voet op mijn rechter pedaal drukt, vloeien alle tonen in elkaar over. Het klinkt als water of als de wind. Sterk of zacht, helder en zilverachtig, of donker en dreigend als onweer in de verte. Hoor je het? Leg zacht en voorzichtig je handen op mijn snaren en voel hoe de snaren trillen en dan zwijgen. Tokkel nu met je vingertoppen op de snaren. Klinkt dat niet als vallende regendruppels? Laat de druppels vlugger en vlugger vallen.

Steek een gummetje tussen twee snaren of

vlecht een strook stof of papier door een paar snaren. Speel daarna op de toetsen die bij die snaren horen. Je weet niet wat je hoort! Laat houten kralen die je aan een draad hebt geregen over de snaren stuiten. Als je op het pedaal drukt klinken de tonen lang door. Twee houten lepels toveren weer heel andere klanken tevoorschijn. Je kint er het beste twee wollen sokken omheen doen. Daarmee kun je een echt trommelconcert op mijn snaren uitvoeren. Probeer het eens met en zonder pedaal. Klinkt dat niet fantastisch? En nu mijn toetsen... Als je je handen op de toetsen zet, kun je ze van boven naar beneden en van beneden naar boven laten glijden. Het

pedaal moet je erbij indrukken. Voel je de toetsen?

Doe je ogen dicht en zoek met je vingers tonen die bij elkaar passen en mooi samenklinken. Laat de tonen samen langzaam een 'toonschilderij' vormen. Hoe zachter je dat doet, hoe mooier het klinkt. Merk je dat de toetsen echt iets te maken hebben met 'tasten'?

Roep je naam in mijn klankkast – een keer hard en een keer zacht. Luister net zo lang tot je niets meer hoort. Nu heb je echt met me gespeeld. Ik vond het leuk. Jij ook?

Dikkewang

Dit is de hamster Dikkewang,
een plaaggeest van de hoogste rang.

Die Dikkewang, je ziet hem hier,
die wandelt steeds op het klavier.

Lapling, laplier... met al zijn poten,
speelt hij, laplong, steeds andere noten.

Danst wild en valt op zijn gezicht,
en plotseling valt het deksel dicht.

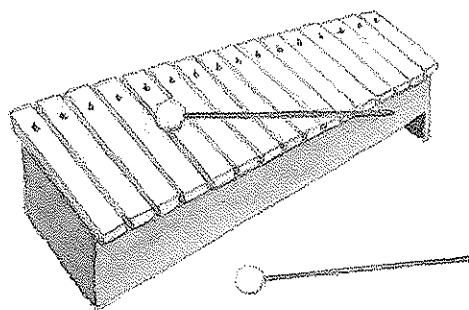
Dat is de hamster Dikkewang,
een plaaggeest van de hoogste rang.

ALS MENEER XYLOTOON LACHT

'Er was eens een oude xylofoon. Hij stond stoffig en vergeten onder het bed in de kinderkamer en sliep. Veel klankstaafjes van hem waren zoekgeraakt. Maar er waren betere tijden geweest! Tijden waarin hij tevoorschijn kon komen en zich kon laten horen! Op

zekere nacht werd hij wakker. Veel speelgoed wordt 's nachts wakker. Hij hoorde een zacht stemmetje: 'Meneer Xylotoon, mag ik u wat vragen?' Van verlegenheid klepperde meneer Xylotoon met zijn laatste vier staafjes en keek op. Voor hem stond de slanke mejuffrouw Fluit uit het rood fluwelen etui. Ze lachte. 'De mondharmonika speelt een danswijsje en de viool en de bromtol doen ook mee. Alstublieft...'

Instrumenten die kunnen praten en dansen bestaan natuurlijk alleen in sprookjes en in onze verbeelding. De ontmoeting met de xylotoon maakt een verhaaltje in ons wakker. Als we het verhaal verder willen vertellen en spelen, maken we van meneer Xylotoon een klinkende pop. Hoe hij er uit ziet? Dat hebben we afgekeken van een 'echte' xylofoon.

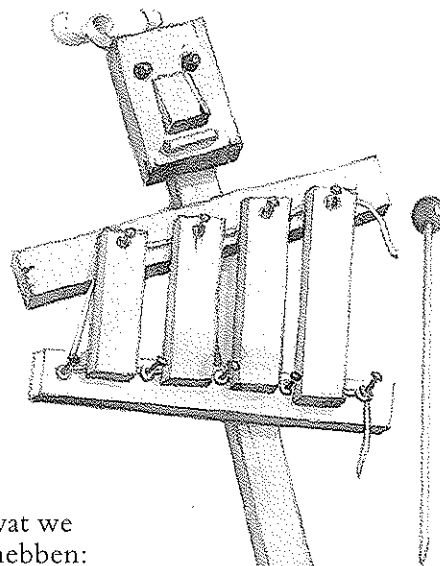

Een klinkende pop

Meneer Xylotoon gaat dus op een echte xylofoon lijken: Houten staafjes van verschillende lengte zijn van groot tot klein op de houten klankkast gelegd. Onze oren merken al gauw, dat de lengte van de staafjes verband houdt met de toonhoogte. Ieder staafje heeft een gat dat om een ijzeren staafje in de rand van het houten kastje past. Om de staafjes mooier te laten klinken, liggen ze op een zacht stukje vilt

Meneer Xylotoon, die we met de hulp van

een ouder iemand maken, is niet als zijn voorbeeld van een edele houtsoort vervaardigd. We stellen ons tevreden met wat houtresten en gaan aan het werk.

Dit is wat we
nodig hebben:

- verschillende resten hout
- 12 dunne spijkers
- houten kralen en houten satehpennen voor de hamertjes

En zo wordt hij gemaakt: 2 dwarsplankjes (ca. 30 cm) op de grote plank lijmen of spijkeren. Het bovenste plankje staat recht, het onderste plankje scheef. Op het bovenste plankje 4 spijkertjes timmeren.

Nu wordt in houten staafjes van verschillende lengte telkens op het eind een gaatje geboord. De gaatjes moeten groter zijn dan de spijkerkoppen. Vervolgens worden de klankstaafjes aan de spijkers opgehangen.

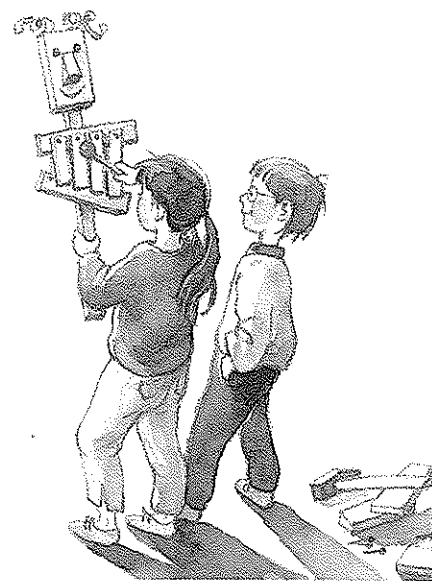
Omdat ze bij het spelen niet heen en weer mogen slingeren, slaan we in het onderste dwarsplankje naast alle vier de staafjes een spijker. Willen de staafjes mooi klinken dan

moeten ze zacht liggen. Daarom wikkelen we een wollen draad om alle spijkers en laten die onder de klankstaafjes doorlopen.

De hamertjes: We lijmen een houten kraal op de punt van een houten satehstokje.

Nu kan er met meneer Xylotoon gespeeld worden. Hij kan iets wat andere poppen niet kunnen, hij kan in klank en toon praten. Zelfs al zijn het maar een paar 'klinkende woorden', dan kunnen we met deze bouwstenen toch een kleine melodie, een steeds wisselend liedje maken.

En wie goede oren heeft, kan horen dat meneer Xylotoon zelfs kan lachen. Klanken die een beetje op lachen lijken zijn bij xylofoons niet ongewoon. In Stiermarken (Oostenrijk) noemt men deze instrumenten van oudsher 'de houten lachers', omdat hun klank op het lachen van een mens lijkt. 'Er was eens een oude xylofoon...' Ach meneer Xylotoon, wilt u het verhaal alstublieft verder vertellen?

RAADSEL-INSTRUMENT

'Mijn hoofd is klein, mijn hals is lang, groot is mijn lichaam, maar mijn gang, mijn lopen, gaat niet goed, ik heb een veel te smalle voet. En streef je me, zo heen en weer, dan brom ik zachtjes als een beer. Maar heus, ik kan ook prachtig zingen, dat mijn vier snaren bijna springen, ik heb geen tanden, ik kan niet eten, hoe heet ik nu, zou jij dat weten?'

Hoe heet deze grote brommende reus? De kinderen zitten verwonderd rondom de cello. Nieuwsgierig proberen ze de grote reus aan het praten te krijgen. Zou hij een lied willen zingen? Wil hij getokkeld of gestreeld worden?

Sander probeert met zijn vingertoppen op zijn houten buik te trommelen. Carmen kijkt door de klankgaten. 'Zou je in zijn buik een knikker kunnen laten rollen?'

En hoe klinkt het als je met een nagel langs de dikke geribbelde snaar glijdt. De reus vindt het allemaal goed, hij antwoordt hoogstens met brommen of janken. Maar op het laatst verrast hij ons met zijn klank. Sanders vader speelt een Menuet van Mozart. De kinderen luisteren oplettend naar zijn spel. Ze hebben vriendschap gesloten met die klinkende reus.

SPELIDEEËN NAAR LEEFTIJDGROEP

Voor kinderen vanaf 2 jaar

Elke keer zien we weer dat instrumenten die met grote armbewegingen bespeeld worden, kinderen in deze leeftijdsgroep veel plezier bezorgen.

Zulke instrumenten zijn bijvoorbeeld het slagwerk, de xylofoon en natuurlijk ook de piano.

Natuurlijk moeten de instrumenten bestand zijn tegen de vaak stormachtige liefdesbetuigingen.

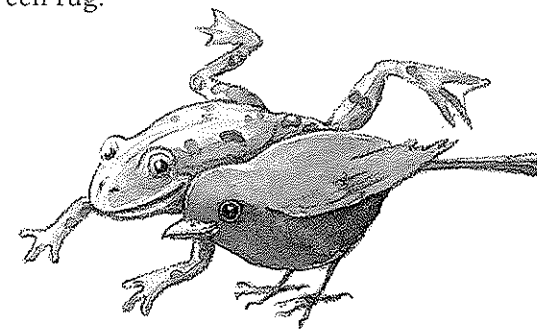
Zo stapt de beer

Zo stapt de beer de bergen op,
zo stapt hij naar beneden.

Zo springt de kikker steeds omhoog,
zo springt hij naar beneden.

Zo sluipt de poes...
Zo hupt de muis...
Zo springt de vlo...
Zo...

Beer, kikker, poes, mus of vlo, ieder couplet wordt met een andere beweging gespeeld. Soms met de arm, een andere keer met de hand, of zacht met de vingertoppen. Het voelt ook prettig op een arm, een been, of een rug.

'Praten' op een instrument

Hetzelfde spel kunnen we ook doen op een trommelvel, een pauk of een tamboerijn. Hoe klinkt dat allemaal? Bij instrumenten met verschillende toonhoogten, bijvoorbeeld piano, klokkenspel of xylofoon, kan uw kind zelf horen hoe een dier de berg op- en afloopt.

Voor kinderen vanaf 4 jaar

Op deze leeftijd speelt de groep een belangrijke rol; daarom worden hier een paar spelletjes voorgesteld die voor verschillende kinderen geschikt zijn.

Ik ben een muzikantje

Mel.: volksliedje

Ik ben een mu - zi - kan - tje en kom uit
Wij zijn de mu - zi - kan - ten en komen uit

Zwa - ben - land. Ik kan mooi spe - len
Zwa - ben - land. Wij kunnen mooi spe - len

op mijn vi - ool - tje: Fie - del - die sjoem sjoem,
op ons vi - ool - tje:

fie - del - die sjoem sjoem die - del - die sjoem sjoem sjoem sjoem.

2. ... kan mooi spelen op mijn trompetje:
Retteke tet tet...
3. ... mooi spelen op mijn fluitje:
Dudelu lu lu...
4. ... mooi spelen op mijn trommel:
Rombom rom rom rom...
5. ... mooi spelen op mijn brombas:
Brombrom brom brom brom...

Muzikanten-pantomime

Terwijl het liedje wordt gezongen, beelden de muzikantjes het spel op de instrumenten uit.

Klanktovenaars Klixklirix

Klixklirix kan iemand met zijn muziek betoveren. Als hij op zijn instrument begint te spelen bewegen de andere muzikanten zich vrij door de kamer. Iedereen 'bespeelt' een ander instrument en probeert met bewegingen en stem 'zijn instrument' uit te beelden. Als de muziek stopt, blijft iedereen stokstijf staan totdat de tovermuziek alle kinderen weer aan het dansen zet.

Toverinstrument

Klixklirix kan echter nog meer. Hij kan instrumenten zo betoveren dat je je eigen oren niet meer gelooft.

Wie denkt dat een trommel altijd als een trommel klinkt, zal verbaasd zijn. Hier volgen een paar kunstjes uit de muzikale toverdoos.

Ze bewijzen dat een trommel heel anders kan klinken,

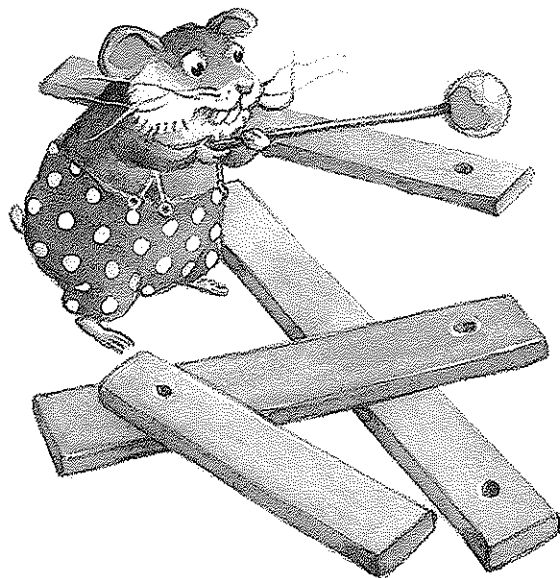
– als je met je vingers over het vel wrijft of krabt,

- als je met een stokje tegen de houten trommel slaat,
- als je een kastanje op het vel laat springen,
- als je een opdraaibare kikker op het trommelvel laat dansen,
- als je een knikker langs de rand van de omgedraaide trommel laat rollen,
- als er, terwijl er gespeeld wordt, een stuiver op het trommelvel meetrilt,
- als er... (wat nog meer?)

Je mag drie keer raden

'Snoerie, boerie, klits klats kloerie!' De klanktovenaar Klixklirrix doet de deksel van zijn toverdoos weer dicht. Of, om precies te zijn, hij verstopt de toverdoos achter een groot doek. Zijn de hooggeëerde kijkers ook goede luisteraars? Want nu moet er ontdekt worden welke klanken hij op de tovertrommel speelt.

Hetzelfde toverspel kan ook met andere instrumenten gespeeld worden. Tenminste, dat zegt Klixklirrix!

klank om te zetten. Daarvoor zijn instrumenten die de toonhoogte aanschouwelijk maken bijzonder geschikt: klokkenspel en xylofoon bijvoorbeeld. Door de ordening en de lengte van de klokken en staafjes krijgt het kind een voorstelling van de 'toonladder'.

Toonsalade

Help! De xylofoon is gevallen. Alle staafjes liggen door elkaar op de grond. Wie kan er orde in deze toonsalade brengen? (Het beste is om de staafjes eerste op de grond naar grootte te rangschikken. Dan worden de staafjes weer op de klankkast gelegd.) Met het hamertje proberen we of de toonsafstanden kloppen.

Ik ben een toon!

In volgorde worden de staafjes van de xylofoon gehaald. Ieder kind krijgt een staafje. We trekken een kleurige wollen draad door het staafje zodat het kan schommelen. Met een stokje of lepeltje wordt het staafje aangeslagen. Ieder kind laat zijn eigen toon horen.

Voor kinderen vanaf 5 jaar

Na de eerste speelse verkenningen van verschillende instrumenten ontstaat bij veel kinderen de wens dat wat ze gehoord hebben 'vast te houden' of iets wat ze zelf bedacht hebben in

Levende toon-ladder

Nu proberen alle 'tonen' een echte toonladder te maken. Dan kan de levende xylofoon gespeeld worden!

Het eerste kind van de rij loopt van toon naar toon en slaat met een lepeltje elk staafje aan. Als hij aan het eind van de rij komt, zoekt hij zijn eigen plaats. Nu gaat het tweede kind op pad. Dan het derde, het vierde... Op deze manier verandert de toonladder steeds.

En hier komt een gedicht voor de 'levende' toonladder:

Toon-ladder-tocht

Eerst wordt de beklimming van de trap gespeeld en daarbij wordt het gedicht langzaam

Er was eens een ruiter

Er was eens een ruiter,
dat was zo'n rare snuiter,
zijn paard beklom een hoge trap
maar bovenaan, het is geen grap,
daar stond hij stil, keek in het rond,
alleen maar lucht en heel geen grond...
Toen zei de rare ruiter:
'Vort, naar beneden snuiter!'
Daar ging het paard, ja, tree voor tree,
hij hield zijn hoofd schuin naar benee.
't Is echt gebeurd, om hallef tien,
mijn oren hebben het gezien!

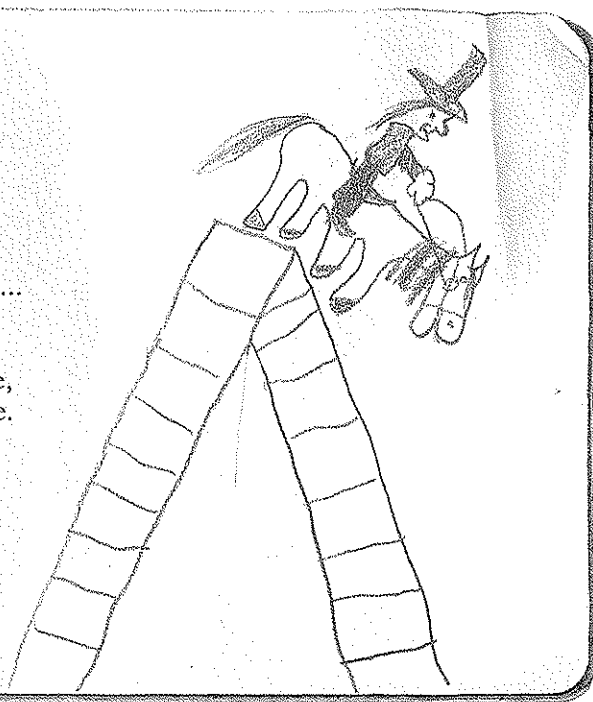
opgezegd. Dan, na de zesde regel, draaien alle kinderen zich om zodat het paard en de ruiter met hun hoofd naar beneden de toontrap kunnen afdalen.

Liedjespuzzle

Op het gehoor worden de eerste maten van een paar liedjes bij elkaar gezocht. Dat kan op de 'levende' toonladder, op de xylofoon, op het klokkenspel of aan de piano. Een paar tonen, een paar maten, zijn genoeg.

Instrumentenquiz

Gezamenlijk wordt er naar muziek op plaat, cassette of CD geluisterd. Welke instrumenten kunnen we onderscheiden?

Lied- en spel-werkplaats

Spelletjes met stemmen, taal, teksten en liedjes

Wie een stem heeft moet zingen! – Hoewel heel veel mensen dit ter harte nemen en zingen, zijn er toch nog velen die nooit zingen. Voor de meeste mensen is zingen al een bewijs van muzikale aanleg. Dat mag in vele gevallen zo zijn, toch is het maar voor een deel zo. Er kan heel veel ontwikkeld worden!

Op de peuterspeelzaal en de onderbouw kan het al gebeuren dat men 'brommertjes' liefdeloos links laat liggen, of dat er om hen gelachen wordt. En dat is voor veel kinderen dan een reden om te zwijgen. Want juist op dit punt zijn mensen zeer gevoelig en kwetsbaar. Wie hoort er niet graag dat hij mooi kan zingen?

Ieder kind wil graag zingen. En dat kan hij ook. Spontaan zingt hij over plaatjes in zijn prentenboek. Zingend begeleidt hij zijn eigen bewegingen en zijn spel. Zingend speelt hij met de taal en vindt steeds weer nieuwe klanken en woorden uit.

Het is zinloos om een kind te verbeteren alleen omdat het volgens de volwassenen niet zuiver en niet goed zingt. Het is veel meer waard om een kind het plezier in zingen, in fantaseren, in het spel van stem en taal zo lang mogelijk te laten behouden.

Liederen, teksten en rollenspel bieden het kind spelmogelijkheden om het plezier in zingen en muzikale uitingen echt te verdiepen en uit te leven.

MUZIEKWERKPLAATS

Voor gezin en groepswerk

EEN CIRCUS – KAMER – MUSICAL

In het circus

In het circus Angelina,
een schouwspel zo subliem,
daar kun je voor twee stuivers,
de domme August zien.

Dit rijmpje kwam ik tegen in een boek met kinderversjes. Het was alsof ik achter een gordijn mocht kijken waar ik nog net een stukje van het circus kon zien. Ik zag zelfs nog even de clown August!

Maar behalve een clown is er in een circus

nog heel wat meer te zien en te beleven. Zou het niet een mooi idee voor een nieuw lied zijn? – Zo gedacht, zo gedaan. De melodie maakte ik zelf en de kinderen zouden de tekst hebben kunnen verzinnen.

Carnaval staat voor de deur. Waarom zouden we geen circus-musical maken? We hebben aan een middag genoeg. En voordat de kinderen opgehaald worden, moet eerst de musical door iedereen bewonderd worden!

Liedjeswerkplaats

Bij het zelf versjes maken is iedereen aanwezig. De coupletten ontstaan uit dat wat de kinderen aan circuskunstjes kennen en uit wat de verkleedkist ons biedt. Als er een

nieuw versje is gemaakt, wordt het direct gezongen. Zo komt van lieverlee ook de melodie van ons lied goed in het geheugen. Er moet ook een naam voor ons circus worden bedacht. Circus 'Pizzicato' gaat het heten.

In circus Pizzicato

Mel.: Dorothee Kreusch-Jacob

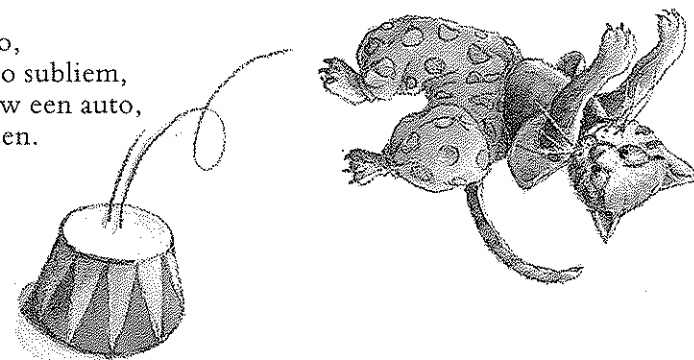
2. In circus Pizzicato,
 een schouwspel zo subliem,
 daar maakt de poes een salto,
 ja heus, je zult het zien!
 Lalala...

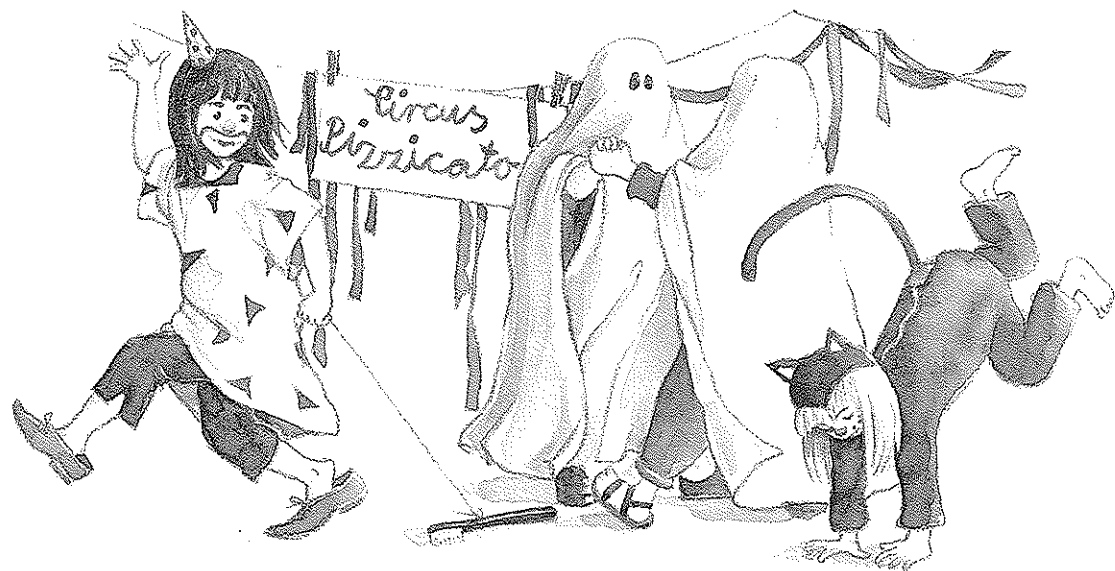
5. In circus Pizzicato,
 een schouwspel zo subliem,
 dansen twee spoken samen,
 ga het zelf maar zien.
 Lalala...

3. In circus Pizzicato,
 een schouwspel zo subliem,
 daar kun je Paul de patser,
 z'n sterke spieren zien.
 Lalala...

6. In circus Pizzicato,
 een schouwspel zo subliem,
 daar klappen alle mensen,
 ze willen nog meer zien!

4. In circus Pizzicato,
 een schouwspel zo subliem,
 bestuurt een leeuw een auto,
 je kunt het zelf zien.
 Lalala...

Hoogtepunten!

Nu gaan we alles wat er in het lied voorvalt repeteren. De domme August strompelt heen en weer, hij trekt een tandenborstel als een hondje achter zich aan. De poes oefent een salto en Paul de krachtpatser torst zwetend een groot kussen boven zijn hoofd. De leeuw suist voorbij in zijn auto. De auto is een stoel met een kussen onder de stoelpoten. Hij wordt voortgeschoven en botst tegen de twee spoken die juist de tango aan het oefenen zijn. En graag of niet, maar nu wordt het toch tijd dat ze gaten voor hun ogen in de lakens knippen.

Het circus!

Iedereen heeft wat te doen in de circus-musical. Er worden kussens en stoelen aangesleept voor het publiek. Er wordt een gordijn gespannen en de entreekaartjes moeten getekend worden. Er is zelfs een verkoper met een verkoopplateau. Hij hangt een presenteerblad aan een touw om zijn hals en legt er allerlei snoepgoed op. En de muziek? Sara

heeft het prachtige idee om op elk kussen een klein instrument neer te leggen. Het publiek moet straks ook meespelen. Ze moeten niet alleen steeds het refrein meezingen, ze moeten ook de artiesten op de juiste wijze begeleiden.

De circusdirecteur heeft al reeds zijn hoogst persoonlijke dirigeerstok, een houten lepel, in zijn zak gestoken. Hij zal hem hard nodig hebben. Het publiek moet immers goed in de maat blijven?

Hooggeëerd publiek!

Als de laatste bezoeker op zijn kussen is gaan zitten, begint de musical. Het draaiboek voor ons spel is het lied. En tijdens het refrein, dat steeds wordt herhaald, hebben alle kinderen genoeg tijd om hun kunsten te vertonen. Applaus!

WE SPELEN MET EEN GEDICHT

Een oud prentenboek gaat van hand tot hand. Mooi ziet het er niet meer uit, het is stukgelezen.

Wie kent die oude verhalen niet? Het is waar, ze zijn soms wat moralistisch en ouderwets en ze passen niet helemaal meer in de leefwereld van onze kinderen. Maar toch houd ik van het verhaal van de 'vliegende Robert'. Het past goed bij dit regenachtige en saaie weekend.

Het verhaal van de vliegende Robert

Als de regen neder ruist,
als de stormwind loeit en suist,
blijven jongens en ook meisjes
veilig binnen in hun huisjes.
Robert echter dacht: 'Welneen!
Ik ga nu naar buiten heen!'
Kijk, daar springt hij in een plas,
z'n paraplu komt goed van pas!

Hoei, de wind heeft wilde nukken,
bomen moeten buigen, bukken,
nog meer streken heeft de wind,
daar vliegt Robert heel gezwind
hoog de lucht in met zijn plu,
niemand kan hem horen nu,
of hij schreeuwt of huilen moet...
En daar gaat zijn nieuwe hoed!

Als een vogel in zijn vlucht
in de hoge grijze lucht,
vliegt hij verder west-west-noord
tot de gouden hemelpoort.
Waarheen de wind hem heeft
gedragen,
heus, dat moet je mij niet vragen!

Silhouetfilm met muziek

We bouwen samen een silhouet-bioscoop. Alles wat Robert beleeft in zijn stormachtige avontuur moet zich ook in de film afspelen. Ieder van ons, klein en groot, zoekt iets te doen: materiaal voorbereiden, schilderen, plakken, knippen, de muziek bij de film...

Silhouetfilm

De paar figuren die in het gedicht voorkomen tekenen we op zwart papier (wolken, de kerktoeren, daken, bomen, Robert...).

Daarna knippen we de figuren uit en plakken ze op een lange strook wit papier (meerdere vellen aan elkaar plakken).

Als we nu het begin en eind van de strook papier op een kartonnen koker plakken, laat de 'film' zich afrollen. Onze plaatjes 'lopen'!

Silhouettheater

In een groot stuk karton knippen we een raam. De achterkant bepalken we met wit

papier. Rechts en links wordt aan de boven- en onderkant een lus van ijzerdraad doorgetrokken. Daardoor worden de 'film'rollen vastgehouden (zie foto). Gordijnen en allerlei versiering decoreren het silhouet-theater.

Filmmuziek

Stemmen 'schilderen' de achtergrondgeluiden bij ons gedicht. Ieder zoekt een rol en oefent. Dat wordt een lawaaige boel: regendruppels, het huilen van de wind, het geloei van de storm en Roberts voetstappen door de plassen; alles tegelijk en door elkaar.

Nog een repetitie voor de première? – Ieder kind laat eerst zijn eigen geluid horen. En dan, puur voor je plezier en het effect, wordt elk afzonderlijk geluid door alle kinderen achter elkaar overgenomen. Zo klinken wind en regendruppels nog echter. Ssst, het spel kan beginnen!

De voorstelling

We komen in de sfeer met een klein stemmen-concert. Het geluid van de regen en van de wind, de zich verwijderende voetstappen van meisjes en jongens die naar hun veilige warme huizen vluchten voor het barre en boze weer.

Na dit voorspel leest de verteller langzaam het gedicht voor, terwijl de filmrollen gedraaid worden. Zetten de muzikanten precies op de juiste tijd in? We zullen onze film natuurlijk nog vele keren draaien en het spannende is, dat geen een voorstelling op de andere lijkt!

EEN LIED MET TWEE GEZICHTEN

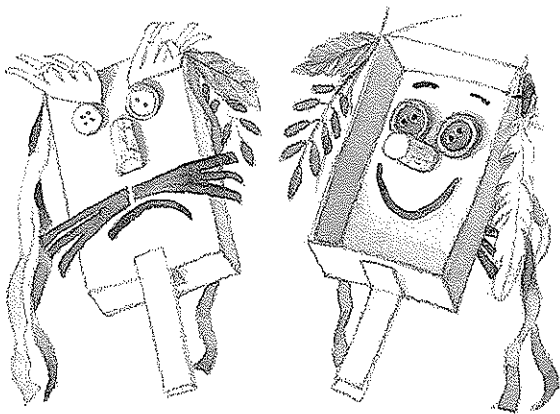
Johannes Jacobus Draainek is een bijzonder kereltje. Al naar gelang hij zich voelt, kan hij lachen of grimmig kijken. En al naargelang hij kijkt, klinkt ook zijn stem. Laag en brommerig of hoog en stralend. En al naargelang zijn stem klinkt, beweegt hij zich. De ene keer plomp en zwaar, de andere keer licht en vrolijk.

Draaimasker

Johannes Jacobus Draainek behoort tot de familie van de draaimaskers. Het masker met twee gezichten is snel gemaakt.

Je hebt nodig:

- een ondiepe kartonnen doos
- twee stevige repen karton
- allerlei spulletjes zoals veren, knopen, blaadjes, kurken, cadeaulintjes, gekleurd papier, lijm.

De kartonnen doos wordt aan de onderkant ingesneden. Aan deze 'lip', die we naar buiten klappen, plakken we aan beide kanten een stevige kartonnen reep. Zo is een handgreep voor het masker ontstaan.

Nu wordt op de ene kant van het karton een vrolijk en op de andere kant een grimmig gezicht geplakt.

Het spel kan beginnen! Eerst nog een repetitie voor de spiegel? – 'Alstublieft, hier is meneer Draainek vrolijk! En nu ziet u de andere kant van zijn karakter!' – 'Wat klinkt uw stem spookachtig en wat stampst u kwaad in het rond!'

Het draainek-spel

Verschillende kinderen lopen met hun masker in een kring. Ze zingen een bekend liedje, bewegen zich licht en huppelend en laten hun vrolijke maskergezicht zien. Op een teken (bijv. klappen) draaien ze het masker om. Net als het gezicht krijgen nu hun stemmen en hun bewegingen een heel ander karakter. En het brave kinderliedje krijgt onverwachts ook een nieuw gezicht. Het spel duurt totdat de voorraad coupletten is uitgeput. Dan is er een nieuw lied aan de beurt.

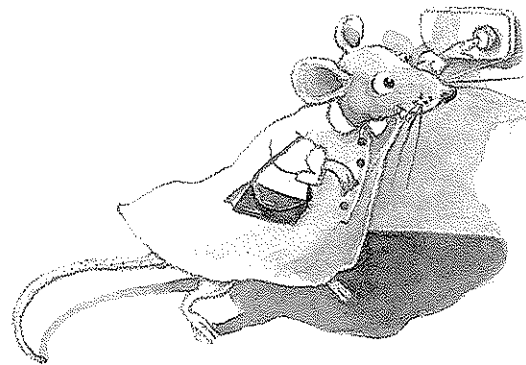
SPELIDEEËN NAAR LEEFTIJDGROEP

Voor kinderen vanaf 2 jaar

Voor een kind van deze leeftijd betekent zingen spelen met taal en met zijn stem. Wie scherp luistert, ontdekt dat het aanleren van de taal heel muzikaal klinkt. Delen van een woord worden geneuried, en delen van een liedje veranderen in taalspelletjes. Zingen met kinderen in deze leeftijdsgroep betekent aandachtig en ondersteunend zijn. We moeten vooral denken aan kalmerende slaapliedjes, aan korte versjes, aan liedjes met handbewegingen en ruitliedjes voor het paardje rijden op de knie.

Kietelen, kriebelen, lachen

Daar komt de muis,
daar komt de muis,
Klingelingeling!
Is meneer wel thuis?

Het maakt niets uit of de muis op de hand, in de hals, op de benen, buik of knie kietelt, aan het eind van het liedje is het altijd: 'Nog een keer!'

Klap-rijmpje

Ik ben het handje Altijdzoet
en ik het handje Suikergoed.
Altijdzoet en Suikergoed
gingen saam op reis,
door de plassen dat het spat,
schoen en kousen worden nat,
maar kijkt mama om de hoek,
dan zijn beide handjes zoek!

We klappen in de handen, een keer rechts, een keer links. Aan het eind van het versje kijken we vanachter onze handen die we voor onze ogen houden. Maar Altijdzoet en Suikergoed zijn allang verdwenen!

Vijf vinger-muzikantjes

Die slaat de trommel (rommelebom...)
die luidt het klokje (klingelingeling...)
die blaast op het fluitje (dudeledudu...)
die zingt een liedje (tralalala...)
en de kleinste schreeuwt zo hard...
dat alle muzikanten weglopen!

Iedere vinger speelt voor muzikant. De klank van het instrument wordt nagebootst. Als de pink aan de beurt is, schreeuwt het kind zo hard het kan. Geen wonder dat alle muzikanten weglopen!

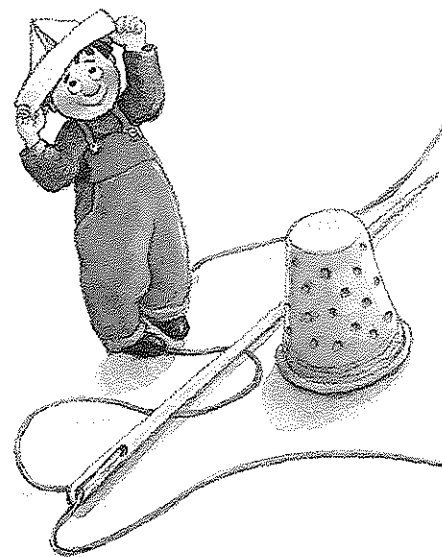
Tien kleine harlekijntjes

Mel.: volksliedje

2. Tien kleine harlekijntjes
springen heen en weer,
tien kleine harlekijntjes
gaan heel wild tekeer.
3. Tien kleine harlekijntjes
springen in het rond,
tien kleine harlekijntjes
maken het wel bont.
4. Tien kleine harlekijntjes
kruipen in de hoek,
tien kleine harlekijntjes
ach, nu zijn ze zoek!

De tien kleine vingertjes spelen alles na wat in het liedje gebeurt. Dat kan op schoot, op het tafelblad, of op een trommel. Bij de laatste toon hebben alle vingertjes zich verstopt.

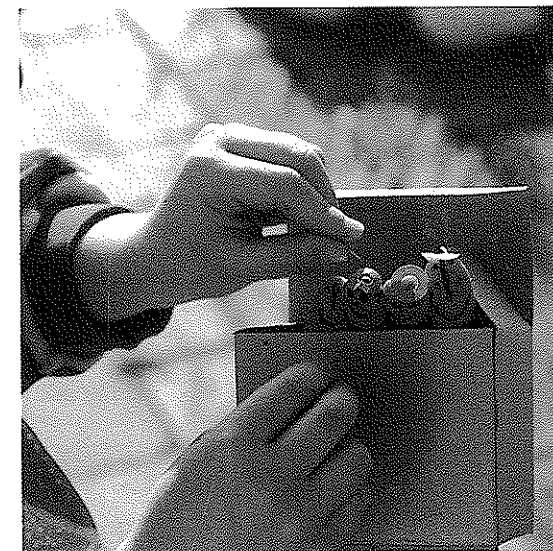
Duimelot

Duimelotje, duimelotje
draagt een mooie, kleine hoed,
nee niet groter, veel veel kleiner
dan de zilveren vingerhoed.

Op de duim wordt een gezichtje getekend. Dan krijgt Duimelotje nog een klein hoedje van papier. Kan hij een liedje zingen?

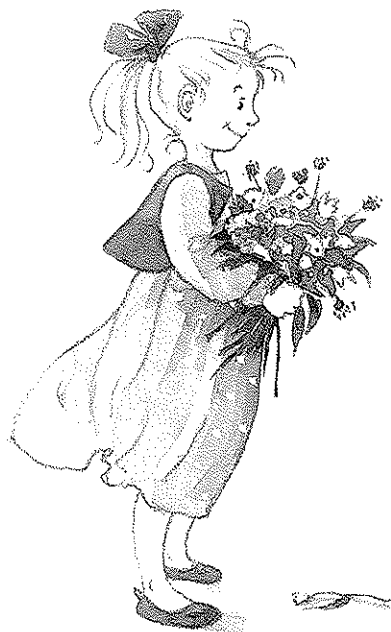
Vinger-toneel

Nu heeft Duimelotje er nog een paar vrienden bij gekregen. In het begin kijken ze wat stilletjes vanuit hun toneeldoosje. Maar al vlug beginnen ze te vertellen. Ze zingen en dansen zelfs in het rond.

Voor kinderen vanaf 4 jaar

Een liedje leren betekent spelen. Kinderen leren speelliedjes heel makkelijk. Voorzingen en nazingen is niet voldoende. Maar er zijn genoeg andere mogelijkheden om teksten en melodieën uit het hoofd te leren. Door een spel met woorden en lettergrepen of door een luister- of bewegingsspel. Zelfs de ademhaling kan er bij betrokken worden. Een kinderverjaardag is een goede gelegenheid om een nieuw lied te leren.

Roempoempels verjaardag

Mel.: volksliedje

Kraait de haan goe - de - mor - gen ,spring dan

vlug uit je bed: Goe - de - mor - gen Roem -

poem - pel*, je ver - jaar - dag is het. Goe - de -

mor - gen Roem - poem - pel je ver - jaar - dag is het.

2. Staat de taart op de tafel?
Want die lust hij (zij) zo graag.
Goedemorgen Roempoempel*,
je verjaardag vandaag!

3. En ook papa en mama,
alle kind'ren, iedereen,
roepen: Leve Roempoempel*,
zoals (zij) hij is er geen!

* naam van het jarige kind

Lang leve de jarige

Een kartonnen koker of een papieren trechter kan onze stem flink versterken. Als alle gasten door zo'n toeter zingen, klinkt ons lied veel luider.

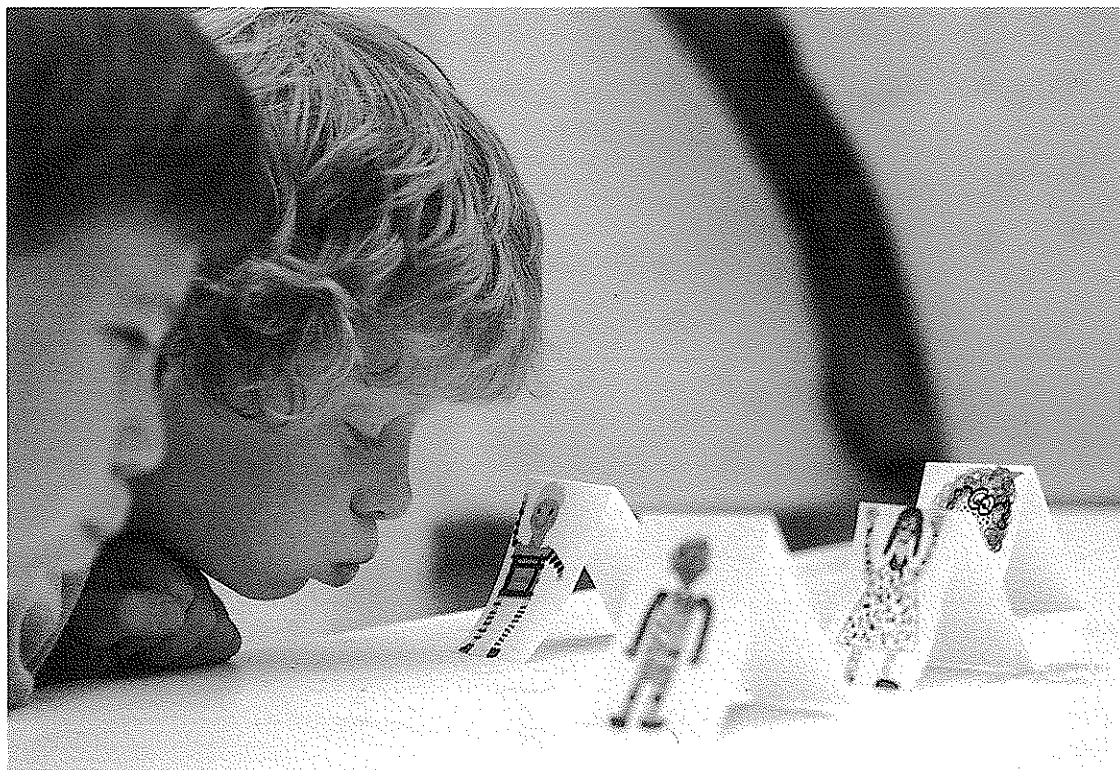
En weer heel anders klinkt het als iedereen bij het zingen zijn neus dichtknijpt.

Fluister-felicitering

Door toeter of trechter wordt een gelukwens van oor naar oor gefluisterd. Het jarige kind is natuurlijk het juiste adres. Zou de felicitatie goed aankomen? Of zou hij onderweg helemaal veranderd zijn?

Ik geef je iets warm

Sommige kinderen merkten dat de gefluisterde felicitatie warm aanvoelde in hun oren. Toch kan adem ook koud zijn. Bij dit spelletje wordt eerst iets warm door de toeter geblazen. Daarna, bij de volgende ronde, wordt iets kouds geblazen. Deze keer blazen we niet in het oor maar op de huid.

Roempoempels luchtreis

Iedere verjaardagsgast tekent zijn jarige vriendje op een strook papier. Dit strookje wordt in het midden gevouwen zodat Roempoempel kan staan. En dan begint zijn 'lucht-reis'. Komt hij zonder te vallen bij de finish? Bij dit ademspelletje moeten we heel voorzichtig zijn met onze adem.

Knipogen

Alle kinderen zingen gezamenlijk het verjaardagslied. De jarige knipoogt naar een vriendje. Die zingt nu alleen verder en knipoogt na een poosje naar een ander kind, tot... ja, tot het lied is afgelopen.

Zoeken met je oren

In de kamer wordt een klein instrument verstopt. Een kind moet buiten de deur wachten. Zo gauw hij binnenkomt en begint te zoeken, beginnen de andere kinderen te zingen. Hoe dichterbij de speurneus in de buurt van het instrumentje komt, hoe harder de kinderen zingen. Hoe verder hij uit de buurt raakt, hoe zachter de kinderen zingen. Als het instrumentje gevonden is, mag de speurneus het lied begeleiden.

Daarna wordt een ander instrumentje verstopt, dan weer een ander, dan weer een ander... tot eindelijk alle kinderen een eigen instrumentje hebben.

Wensconcert

Eindelijk is de 'Lang-zal-ze-leven-band' voltallig. Ieder kind heeft zijn eigen instrument bij de hand. Elk lied kan nu begeleid worden. Uitbundig en wild maar ook zacht en rustig, al naar gelang de wens van de feestgangers.

Stoelendans

We zetten een kring (rij) stoelen neer. Er moet een stoel minder zijn dan er kinderen meespelen. Terwijl de kinderen zingen, speelt een trommel duidelijk hoorbaar mee. Zo gauw de trommel zwijgt, stopt iedereen met zingen en zoekt gauw een stoel. Dan wordt er weer getrommeld en gezongen en een stoel gezocht. Telkens wordt er een stoel weggezet. Wie zit er op de laatste stoel en zingt het laatste lied alleen uit?

Voor kinderen vanaf 5 jaar

Liedjes en versjes kunnen in een kinderleven een belangrijke rol spelen. Om ze goed in het geheugen op te slaan moeten ze steeds weer in het dagelijkse spel opduiken. Ze worden pas echt speelgoed als ze, naargelang gelegenheid en stemming, steeds een ander gezicht krijgen. Aan de verbeelding zijn geen grenzen. Uw kind zal dit 'speelgoed' naar zijn eigen ideeën steeds veranderen.

Een schat aan versjes en liedjes kan ook op een heel andere manier in het geheugen worden opgeslagen. Nog voordat uw kind kan schrijven of noten kan lezen, 'vertelt' hij in plaatjes wat hij beleeft.

Waarheen met die schat aan versjes en liedjes?

De volgende voorstellen om liedjes te schilderen of te tekenen en als 'schat' te bewaren kosten veel tijd. Langzaam en geleidelijk, liedje voor liedje zal het prentenboek van uw kind groeien.

Een groep kinderen evenwel kan met de voorradige versjes en liedjes zomaar ineens een heel liedjesboek samenstellen, als ieder kind een lied tekent of schildert.

Liedjeskaarten

Op dun wit karton worden plaatjes getekend. Plaatjes die het kind bij een bepaald liedje vindt passen. De achterkant van de kaart blijft leeg. Alle kaarten worden in een doos bewaard. Nu kunnen de kinderen een muzikaal raadselspelletje spelen.

Een kind neemt een kaart uit de doos en zorgt dat de andere kinderen het plaatje niet kunnen zien. Hij bedenkt het bijpassende liedje en neuriet de melodie of klapt het ritme. Kunnen ze het raden? Zo ja, dan zingen ze het lied samen.

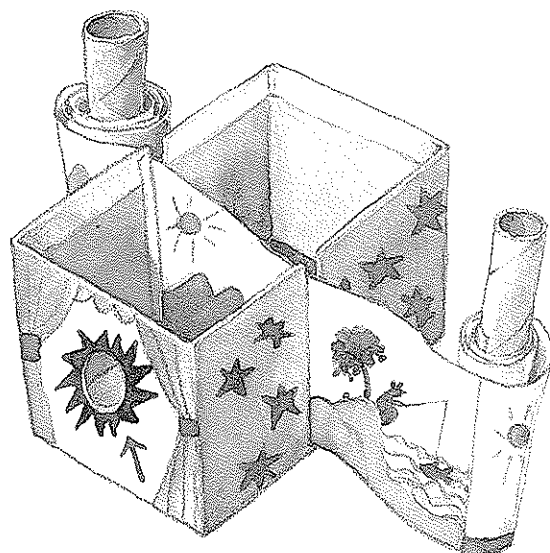
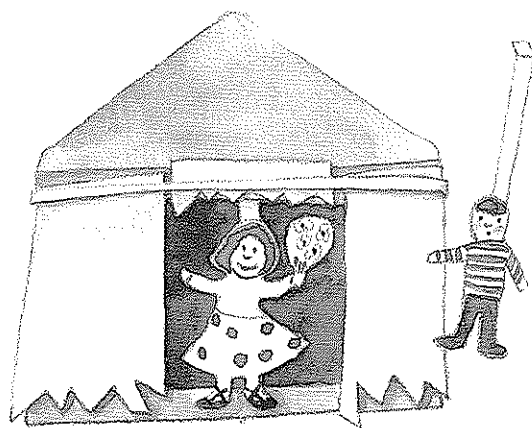
Broekzak-liedjesboek

Dit boekje is zo klein dat het in elke broekzak past. Een strook papier (14 x 9 cm) wordt in het midden gevouwen. Op de rechterkant staat het plaatje, op de linkerkant de titel van het liedje. Zo worden verschillende kleine blaadjes op elkaar geplakt. Een gekleurde omslag van iets steviger papier maakt er een echt mini-boekje van.

Theater in een envelop

Een verjaardagslied heeft zijn sporen achtergelaten. Alsof ze uit een toverdoos komen, zo wandelen de kleine figuurtjes uit de envelop om een voorstelling te geven over alles wat er in het liedje voorvalt.

En zo wordt het liedjestheater gemaakt: We knippen een venster in een envelop. Links en rechts plakken we gordijnen. Dan tekenen we kleine papieren figuurtjes, knippen ze uit en plakken ze op een reepje papier. Haal het gordijn maar op, de voorstelling kan beginnen. Er kan gespeeld en gezongen worden. Als we meerdere liedjestheaters hebben, kunnen we ze in een mooi versierde schoenen-doos bewaren.

Kijkdoos

In de voorkant van een kartonnen doos wordt een kijkgaatje geknipt. Aan de zijkan-ten komen twee brede inkepingen, waar een rol plaatjes soepel doorheen kan glijden. Plaatjes die samen de inhoud van een lied verbeelden, worden op een strook papier geplakt die door de inkepingen van de doos worden getrokken. Het begin en eind van de strook papier kan op een stokje of op een kartonnen rol worden geplakt.

Verhalende liedjes of versjes zijn natuurlijk het meest geschikt, de talrijke coupletten bieden stof genoeg voor plaatjes. De teksten worden al spelend geleerd. Als er achter de veelkleurige plaatjesrol een zaklantaarn wordt gelegd, wordt het hele spel verlicht. Vooral in het donker is dat erg spannend!

Ik wil dansen!

Dans- en bewegingsspelletjes

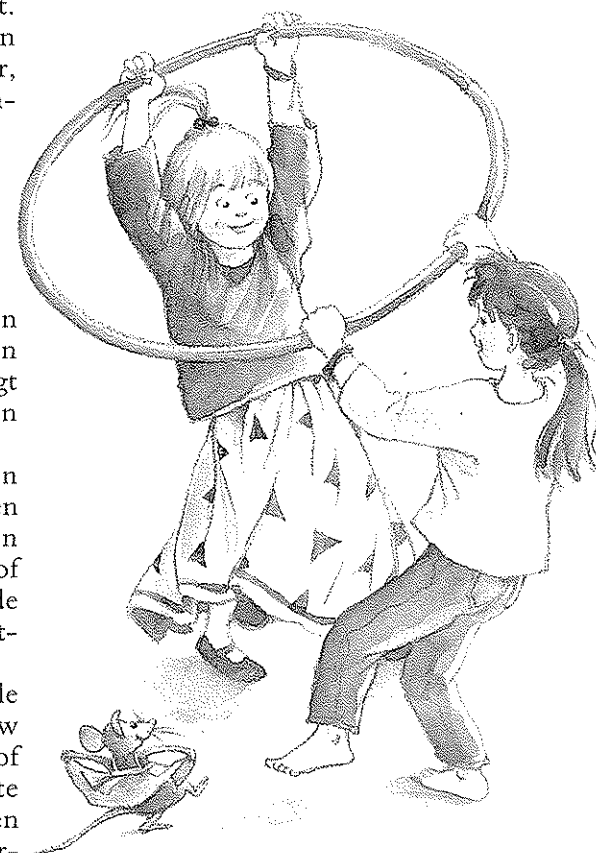
'Ze zeggen dat ik niet dansen kan! Ik kan dansen als een edelman!' Deze regels kennen we allemaal, en gelden vooral voor ieder kind. Want ieder kind wil en kan ook dansen. Hij heeft geen voorschriften nodig en hoeft niets te weten van danspassen. De bewegingen en de danspassen vindt hij zelf wel uit. Het kind reageert onmiddellijk en met zijn hele lijf op muziek. Hij wiegt heen en weer, knikt met zijn hoofd, dirigeert met zijn handen, loopt in de maat. Hij hipt als een vogel, stampt als een olifant, galoppeert als een pony...

In bewegingsspelletjes breidt een kind op speelse wijze zijn actieradius uit. Hij verkent omgeving en ruimte, en leert richting en doel kennen. Voorwerpen zoals een bal, een hoepel, een touw of kussens helpen hem daarbij. Daarmee en ook daardoor krijgt een kind idee van beweging, evenwicht en speelse vormen.

Tegelijkertijd communiceert hij ook met zijn speelmaatje(s), of dat nu een volwassene, een kind of een groep is. Het kind schenkt zijn vertrouwen, meet zich met de ander, leidt of laat zich leiden. Zo leert hij zichzelf en de ander kennen en zo kan er vertrouwen ontstaan.

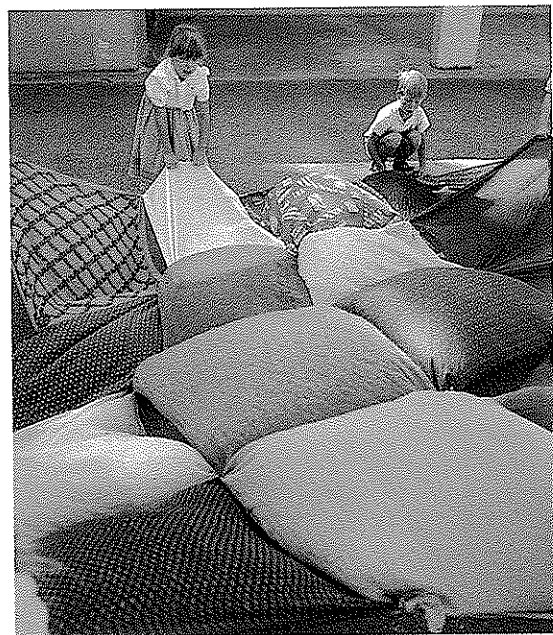
Ten slotte treden bij het dansen muzikale wetmatigheden op. Spontaan reageert uw kind op muziek, probeert ritmen, vormen of muzikaal verloop met zijn lichaam uit te drukken. Vol verbeelding en onbevangen geeft hij zich over aan de muziek. Ieder waar-

deoordeel of kritische blik van de volwassene kan zijn danslust bederven. Leer van het kind en dans met hem mee, dat is het allerbeste!

Wat de muziek betreft

- Sommige nummers van de CD of plaat kunt u het beste meerdere keren achter elkaar op cassette opnemen. Zo bespaart u zichzelf veel moeite zoeken of onnauwkeurig terugspoelen. Want vast en zeker zegt het kind: 'Nog een keer!'
- Zelfgespeelde dansmuziek heeft het voordeel dat u zich kunt instellen op het bewegingstempo van de kinderen. Ook al is het improviseren zeer bescheiden, bijvoorbeeld een trommel of met handgeklap, het geeft iets levendigs.
- Gezongen dansspelletjes maken het u makkelijker. Elke danser zingt mee. Blader uw liedjesboeken eens op dansliedjes na. Oude of nieuwe danswijsjes, het is altijd de moeite waard.

MUZIEKWERKPLAATS

Voor gezin en groepswork

DANSSPELLETJES MET LAPPEN

Wat voelt zo'n soepele lap stof lekker zacht aan. En wat komen de kleuren prachtig uit als je hem tegen de zon in houdt. Hij fladdert in de wind, je kunt er een touw van draaien en samengeknoot wordt hij een bontgekleurde bal. Frits maakt er een cape van en Sandra bindt hem in haar haren.

In de stilte groeit een beeld

Vandaag brengt ieder kind een lap mee. Alle lappen worden op de grond gelegd; daartussen moet steeds een voetbreed afstand zijn. We maken samen een vorm, een beeld. Wat het moet worden weten we nog niet precies. Een slang, een slak, een gekleurd schaakbord? Om de beurt leggen de kinderen hun doek neer en langzaam ontstaat een vorm van kleurige vierhoeken. Terwijl ons schilderij groeit is het muisstil.

Dansweggetje

Ons schilderij is een feest voor het oog. Het is groot en kleurrijk geworden. Maar onze oren en voeten willen ook meespelen. Op zachte en langzame muziek zoeken de kinderen hand in hand een weg door het schilderij. Eén kind leidt, de anderen volgen. De voeten gaan langs het smalle 'pad', dat door de afstand tussen de doeken is ontstaan.

Hoe anders wordt onze dans als we niet tussen de lappen, maar over de lappen een uitweg zoeken! We trekken in ieder geval de schoenen uit.

De lappen stof zijn zacht en de kleuren en het ritme van de muziek voeren ons van rood naar paars, van paars naar ...

Dansende reuzenlap

Als we alle lappen stof aan elkaar vastbinden ontstaat er een groot kleurig tovertapijt. Het beste kan dat door de hoeken aan elkaar te knopen. Zo gauw de reuzendoek klaar is, pakken de kinderen het tovertapijt rondom vast. Op het ritme van de muziek wordt de lap bewogen, en steeds zo dat de wind er ook onder kan 'kruipen'.

De ene keer dalen er bonte luchtkussens neer op de grond, de andere keer rollen er golven van de ene naar de andere kant; dan weer welft zich een grote bonte tent hoog boven de hoofden. In harmonie met de muziek maken de kinderen een gezamenlijke beweging zonder enige afspraak vooraf.

Een gewaad voor velen! Wie tussen de 'naden' van de reuzenlap glipt, heeft samen met anderen plotseling een bont reuzenkleed om zich heen.

Het reuzendier

Onder het bonte kleed vormen de kinderen samen een reuzendier met heel veel voeten. En die voeten kunnen goed luisteren! Ze schuifelen, klossen, stampen en huppelen precies op de maat van de muziek. Steeds heeft een ander kind de leiding. Aan het eind van het dansspel heeft het reuzendier een handje pinda's verdiend!

BERENSPEL

Het is gezellig in het berenhol. Van dekens en lakens hebben de beren een schuilplaats in de hoek van de kamer gebouwd. Ze vieren feest. Je hoort ze tot diep in het bos zingen en spelen. Direct uit het hol loop je het bos in. Stoelen, prullenmand en dozen stellen bomen en struiken en heuvels voor. Aan de andere kant van het bos – aan de andere kant van de kamer – klinkt een stem: 'Hallo ...!' En ja, daar zit een eenzaam beertje dat graag een vriendje zou willen hebben. Maar is er wel een beer die het gezellige berenhol wil verlaten om het eenzame beertje gezelschap te houden? Natuurlijk, daar komt hij al aan. Hij danst door het bos en zingt en speelt op zijn instrument.

Zangspel

Dit muzikale vraag- en antwoordspelletje is in een handomdraai geleerd. De eenzame beer in het bos zingt zijn couplet in de richting van het berenhol aan de andere kant. De beren in het hol geven antwoord. Omdat iedere beer naar de andere kant van het bos moet, wordt de tekst van het liedje door de voortdurende herhaling goed opgenomen.

Iedere beer heeft zijn eigen instrumentje (aanwijzingen om die zelf te maken vind je in het derde hoofdstuk, vanaf blz. 33). Eerst klinkt het berenorkest sterk en veelstemmig. In de loop van het spel verplaatst het muzikale gewicht zich.

Als er een beer door het bos danst, horen we alleen zijn instrument. De andere beren kunnen dan de laatste regel van het liedje meebrommen.

Dansspel

De beren mogen helemaal zelf weten hoe ze door het bos willen dansen. Huppelend, trippelend, log stampend op hun vier poten... Zigzag of in een rechte lijn of om alle bomen en struiken heen. Het verlaten van het veilige hol en de dans door het bos, die alleen wordt gedaan, kan voor verlegen en teruggetrokken kinderen een hele opgave zijn. Maar als ze eenmaal echt in het spel zijn, zullen ze toch al gauw plezier in hun rol krijgen. Tenslotte zijn ze weer op weg naar een groep die aan de andere kant van het bos op hen wacht.

Hallo beer!

Mel.: Dorothée Kreusch-Jacob

Een klei - ne beer riep: hee!

Ik ben graag met z'n twee!

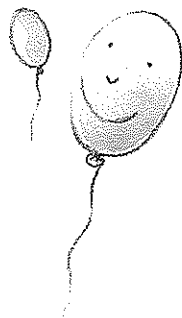
Hal - lo kom hier in mijn hol,

't is nog lang niet voll!

SPELLETJES MET BALLONNEN

Robinson en Salome

Robinson, Robinson,
vaart al in zijn luchtballon.
In de hoogte, in de laagte,
met zijn meisje Salome.

Dans Robinson, dans!

Robinson en Salome willen vliegen. Ze gaan
onder aan een luchtballon hangen en daar gaan

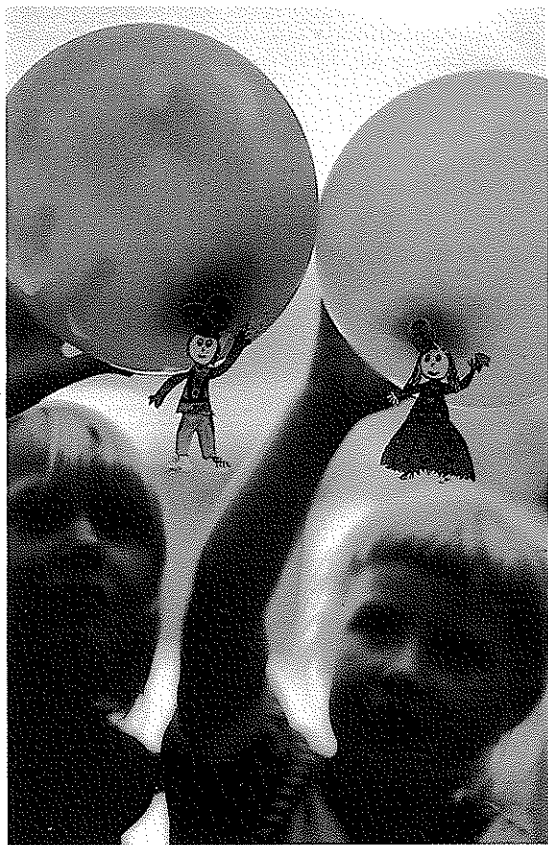
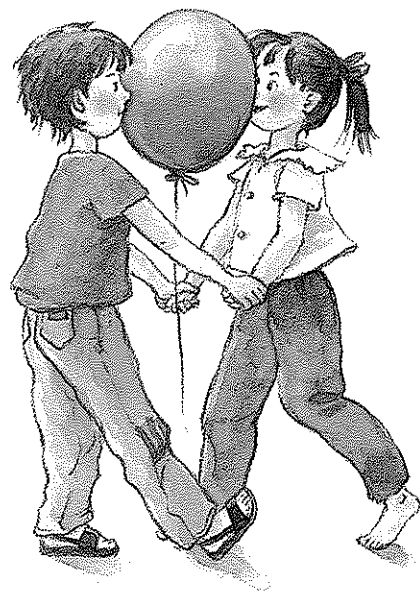
ze! Op weg naar ergens in Wolkenkoekoeks-
land.

Robinson-dansspel

Robinson en Salome worden op stevig papier
getekend en gekleurd en daarna uitgeknipt. We
binden ze allebei met een draadje vast aan de
ballonnen. De ballonnen laten we op onze vin-
gertoppen door de kamer dansen op vrolijke
muziek, die zelf, of van een bandje wordt ge-
speeld. Terwijl Robinson en Salome door de
lucht zweven, beginnen de kinderen ook te
dansen.

Neus-dans

Bij dit dansspelletje zoekt ieder kind een
vriendje. Ze houden de ballon vast tussen hun
neuzen. Ze moeten dat heel voorzichtig doen
want de ballon ontsnapt maar al te makkelijk.
Door de ballon heen zien de dansertjes elkaar in
het roze, groen, blauw of geel. De dansmuziek
is rustig. Bij dit spelletje moeten we heel kalm

bewegen. Het ene kind houdt de bewegingen
van het andere kind goed in de gaten. Hij volgt
of leidt de ander zachtjes door de ruimte.

Vlieg, ballon!

Een ballon huppelt op de maat van de muziek
op een strakgehouden laken of andere lap
stof. Als de ballon over de rand weg wil dan-
sen, wordt hij door de kinderen die het doek
vasthouden weer gevangen. Als de muziek
stopt, slaat een kind dat van tevoren is aange-
wezen onder tegen het doek. Vliegt de ballon
weg? Of wordt hij weer gevangen en kan hij
verder dansen?

Ballon-balanceren

Voor we de ballon dichtbinden, doen we er
wat water in. Nu proberen we de ballonnen
heel voorzichtig op de rug van de hand te
balanceren. Door het bewegende water is dat
helemaal niet makkelijk. Op rustige muziek
lopen de kinderen in het rond.

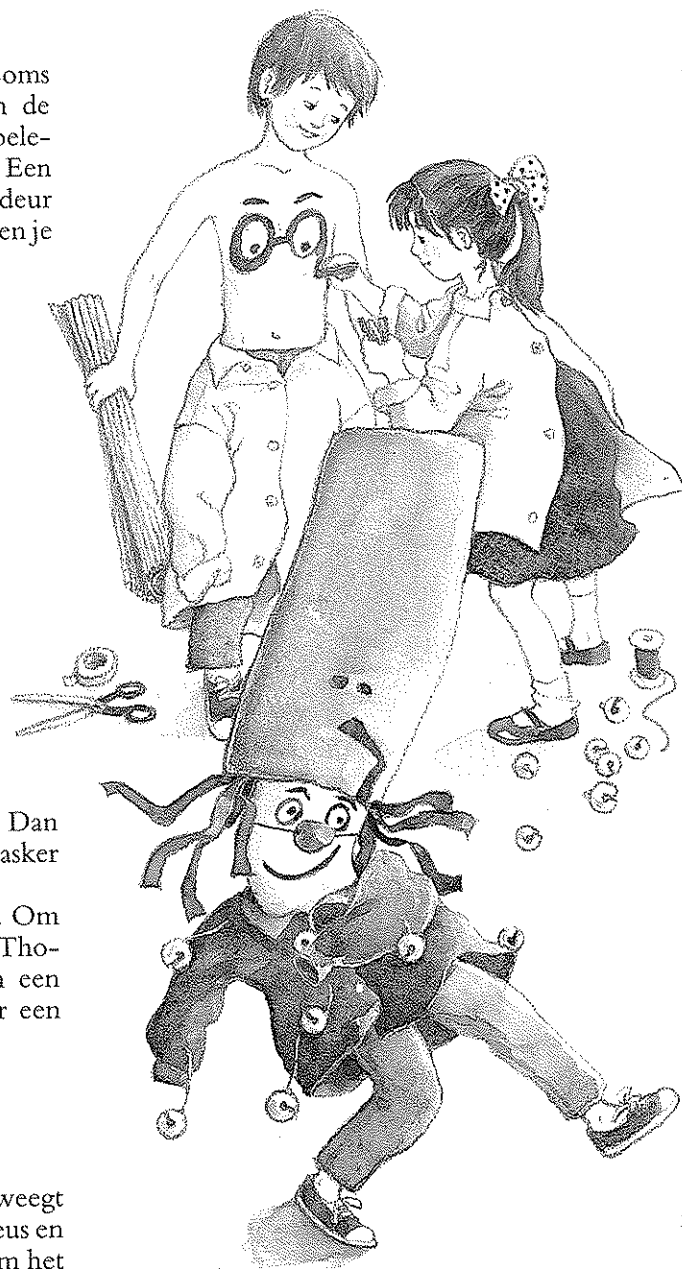
Nat einde

Het vorige spelletje kunnen we buiten vervol-
gen. Het duurt totdat de laatste ballon geknapt
is. Dat wordt een natte bedoening!

LISA LAAT HAAR NEUS WIPPEN

Met kinderrijmpjes kan het raar lopen. Soms lijkt het alsof je bij een huis aanbelt en de herinnering opent een deur voor je: een belevenis uit je kindertijd valt je plotseling in. Een andere keer is het de toekomst die een deur opendoet. Iets in een kinderrijmpje treft je en je krijgt nieuwe ideeën.

Kling, klang, gloria,
drie maal in de rondte van je hopsasa.
Lisa heeft een bloesje aan
daar hangen zeven belletjes aan,
ze klingelen en zingen,
wij dansen en wij springen.

Een buikgezicht en een reuzenmasker
Binnenkort is er vast weer een kind jarig. Dan gaan we ons verkleden, we doen een masker voor en we dansen.

Lisa is een lid van de familie Buikgezicht. Om precies te zijn, Lisa's gezicht is eigenlijk Thomas' buik. De verjaardagsgasten hebben een gezicht op zijn buik geschilderd en daar een neus van karton voor gebonden.

Punt, komma, deurtje dicht,
klaar is Thomas' buikgezicht.

Zo gauw Thomas begint te dansen beweegt zijn buik. Dan dansen ook Lisa's mond, neus en ogen mee. De zeven belletjes klingelen om het hardst!

Lisa's kostuum

Voor de hoed hebben we nodig:
een flink stuk golfkarton, gekleurd crêpepapier,
een oud bloesje, zeven belletjes, draad, krantenpapier, schmink, plakband.

Eerst maken we een ruime koker van het golfkarton. Er moet een kind met hooggestrekte armen in kunnen passen. We plakken de zijkanalen met plakband op elkaar.

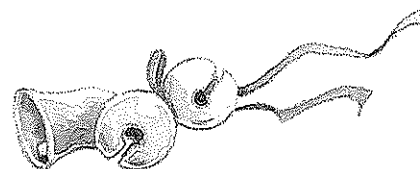
Op een strook plakband zetten we papieren haren vast en we bevestigen de strook aan de onderkant van de koker. Nu wordt de hoed met crêpepapier overtrokken. Misschien kunnen we de hoed ook nog met bloemen versieren.

Vergeet alsjeblieft niet twee onopvallende gaten op ooghoogte te knippen. Anders kan Lisa bij haar optreden helemaal niets zien. Lisa's bloesje zit op de hoogte van Thomas' broekband. De mouwen van het bloesje zijn opgevuld met krantenpapier. Tenslotte worden er nog zeven belletjes aan het bloesje genaaid. De dans kan beginnen!

Malle-gezichten-boogie

Lisa laat haar neus wippen. Ze danst de malle-gezichten-boogie. Het publiek is trots op zichzelf en heeft veel plezier van de mooie dans. Ze hebben tenslotte allemaal meegeholpen aan de verkleedpartij.

Later danst Lisa niet meer in haar eentje. Er duiken steeds weer nieuwe vreemde gasten op. De voorraad belletjes is al lang op. Gelukkig hebben we echte boogie woogie-muziek op een cassettebandje. Zoiets heeft onze nette huiskamer nog niet vaak meegemaakt!

SPELIDEEËN NAAR LEEFTIJDGROEP

Voor kinderen vanaf 2 jaar

Bij een kind van deze leeftijd zijn beweging en muziek nog onlosmakelijk met elkaar verbonden. Met het hele lichaam reageert het op muziek. Zijn gezicht drukt groot plezier of diepe ernst uit.

Hij beleeft veel aan bewegingsspelletjes. Bij deze spelletjes kan hij op de maat van het rijm of het liedje vingers, handen, voeten en het hele lichaam laten meespelen.

Kriebelbeer

Daar komt de beer,
stapt heen en weer!
Daar komt het muisje
uit zijn huisje!
Daar komt een mugje
over het brugje.
Daar springt de vlo
van hopsaho!

Als de dieren uit het vingerrijmpje over de huid lopen of krabbelen voelt ieder dier steeds anders aan. Hetzelfde spelletje kan ook met de voeten worden gespeeld. Hoe loopt een beer, een mug, een vlo?

Zo rijden de heren

Zo rijden de heren
met hun bonte kleren.
Zo rijden de vrouwen
met hun bonte mouwen.
Zo rijdt de akkerman
met zijn paardje achteraan.
Hop, hop, hop!

Knieruiter

Op de maat van het rijmpje rijdt de kleine
ruiter op mama's knie. De vrouwen met hun
bonte mouwen bewegen zich sierlijk en rus-
tig. De heren gaan er wat sneller vandoor en
de akkerman is een echte ruiter.

Olifanten-stampspel

Bij dit spel staat het kind op de voeten van een
volwassene. Op de maat van het liedje stam-
pen ze samen door de kamer.

Ik ben een olifant

Mel.: Dorothee Kreusch-Jacob

Ik ben een o - li - fant. Ik

stamp door heel het land. De we - reld rond, de

we - reld rond, houd mij maar bij de hand!

Vrolijke Jacob

Mel.: volksliedje

Ja - cob heeft geen geld op zak, Ja - cob danst op zijn ge - mak,

spring maar op, spring maar neer, net als Ja - cob keer op keer.

2. Jacob zingt een vrolijk lied,
Jacob heeft haast nooit verdriet...
3. Jacob danst maar in het rond,
lachen doet zijn grote mond...

Belletjesmuts

Aan een oude ijsmuts worden belletjes genaaid. Zo gauw de vrolijke Jacob begint te dansen, dansen ook de belletjes mee en vormen zo de begeleidingsmuziek.

Matrassendans

Natuurlijk is het heel erg leuk om op matrassen of kussens te dansen. Op één been, op handen en voeten, hoog en steeds hoger... Als de kleine danser valt, is er niets aan de hand!

Slaapdans

Bij het geluid van een trommel of een ander instrument springt het kind op een matras in het rond. Zo gauw de trommel zwijgt, gaat het kind liggen slapen. Totdat hij door de muziek weer gewekt wordt. De slaapdans is natuurlijk het leukst als je met meer kinderen bent.

Arm haasje

In het koren ligt een haasje.
Arm klein haasje ben je ziek?
Kan je niet meer dansen, springen?
Hup klein haasje, hup!

Het arme haasje zit midden in de kring. De kring loopt en iedereen zingt. Aan het eind van het liedje gaan alle kinderen op hun hurken zitten, ze laten elkaars handen los, zodat het haasje al huppand kan ontsnappen.

Wie rijdt er mee?

Tuut, tuut, tuut, daar gaat de fluit,
langzaam gaat de trein vooruit.
Tuut, tuut, tuut, wie gaat er mee?
We gaan nu rijden, hoezee, hoezee!

(Met 'zakdoekje leggen' in het achterhoofd is bij deze vier regels heel simpel een melodie te bedenken.)

Een kind is locomotief en loopt in tegengestelde richting van de kring. Aan het eind van het liedje staat de locomotief stil voor een van de kinderen en neemt hem mee. Zo komen er steeds meer wagons achter de locomotief. De trein wordt langer en langer. Tuut, tuut, tuut...

Hangmat

Moe van al dat dansen? Een kind gaat op een groot laken liggen. Met z'n allen beuren we het laken op en schommelen het kind op zachte muziek heen en weer. Nog fijner wordt het als we zacht zoemen of een slaapliedje zingen.

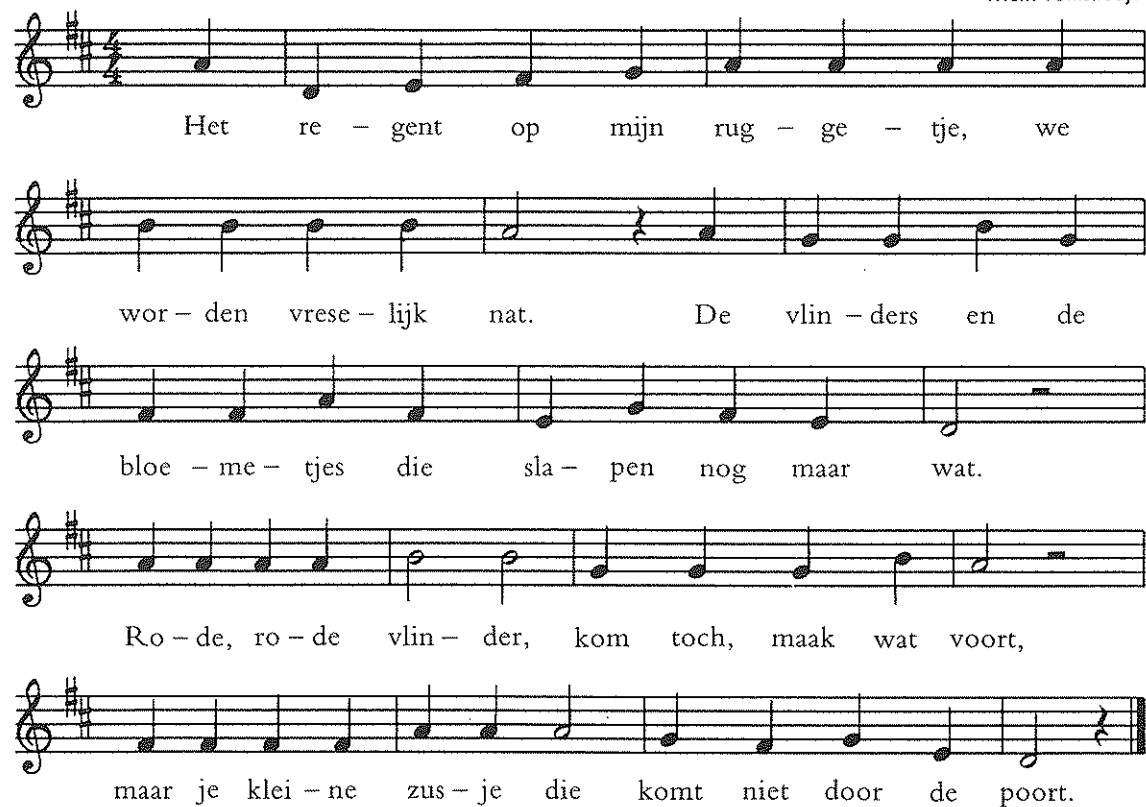

Voor kinderen vanaf 4 jaar

In z'n eentje, met een volwassene of met andere kinderen samen, uw kind zal altijd een gelegenheid zoeken om te spelen en te bewegen. Hij vindt het heerlijk om vrij in het rond te dansen op muziek.

De rode vlinder

Mel.: volksliedje

Het re - gent op mijn rug - ge - tje, we
 wor - den vrese - lijk nat. De vlin - ders en de
 bloe - me - tjes die sla - pen nog maar wat.
 Ro - de, ro - de vlin - der, kom toch, maak wat voort,
 maar je klei - ne zus - je die komt niet door de poort.

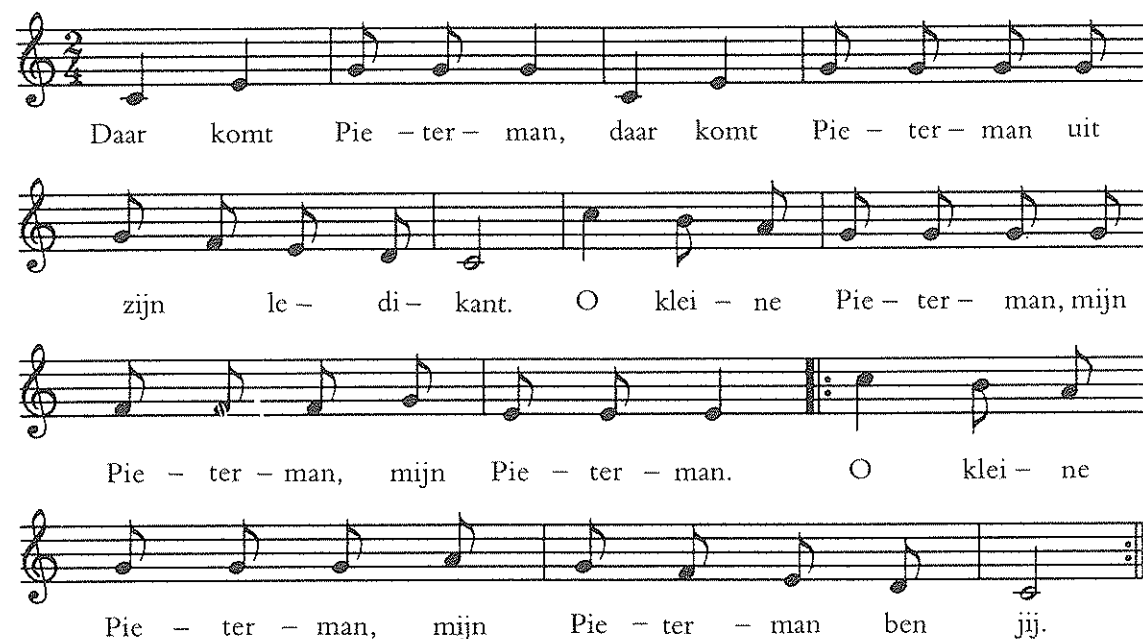
Vlinderspel

De kinderen lopen zingend in een kring. Ze geven elkaar een hand en strekken hun armen hoog in de lucht. Bij de 'vlinder en de bloemetjes die slapen nog maar wat', hurken ze allemaal neer. De 'rode vlinder' komt aanvliegen. In elke hand heeft hij een rode vlinder van papier. Hij vliegt tussen twee kinderen door de kring in en hurkt naast iemand neer. Die wordt vervolgens 'de rode vlinder'.

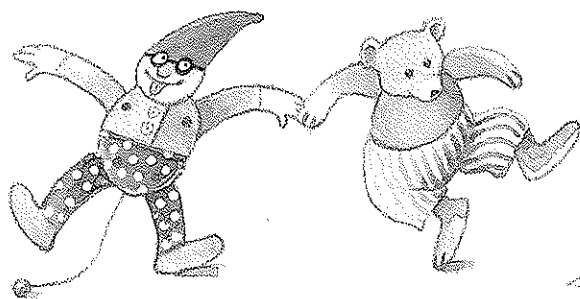

Pieterman

Mel.: volksliedje

2. Nu trekt Pieterman eerst zijn kousen aan...
3. Nu trekt Pieterman eerst zijn broekje aan...
4. Nu trekt Pieterman eerst zijn jasje aan...
5. Nu zet Pieterman eerst zijn mutsje op...
6. Nu gaat Pieterman wandelen met zijn vrouw...
7. Nu danst Pieterman met zijn lieve vrouw...

Pietermandans

Dit liedje wordt niet alleen gezongen, het wordt ook uitgebeeld. Als er meerdere kinderen meespelen, maken we een kring. Bij het refrein laten we de handen los en klappen terwijl Pieterman rondanst.

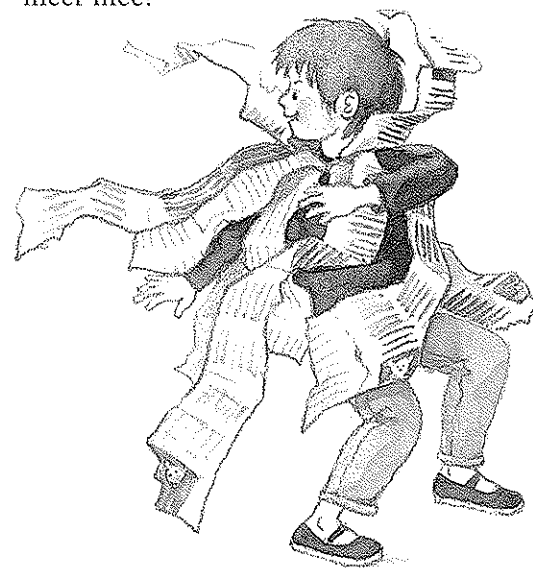
Twee dansers ontmoeten elkaar

In de wei waggelt een sneeuw witte gans. Met zijn veren van krantenpapier ritselt en fladdert hij rond. Met die geluiden maakt hij bijna zelf zijn begeleidingsmuziek. Daar komt de Pieterman uit het vorige liedje aan.

'Heia, popeia, mijn Pieterman danst,
en ziet in de wei,
een sneeuw witte gans!'

Wat kunnen die twee goed dansen! De beer uit de speelgoedkist heeft ook al zin om me te doen.

'Heia, popeia, mijn speelgoedbeer danst!'
En de papegaai komt uit zijn kooi gefladderd om met de gans te dansen. Wie doen er nog meer mee?

Pieterman voor de spiegel

Pieterman is een trekpoppetje, en je weet dat aan een trekpoppetje alles beweegt. Vingers, handen, voeten, hoofd, armen, benen, alles kan dansen en springen. Bij dit spelletje staat hij voor een spiegel, hij kleedt zich aan en beweegt op de muziek. Een ander kind speelt voor 'spiegel'. Het doet alle bewegingen van Pieterman na. Hierna worden de rollen omgedraaid.

Welk dier danst hier?

Een raadsel-dansspelletje. De bewegingen van een dier worden nagebootst. Een slui-pende kat, een springende kikker, een pik-kende kip, een stampende olifant, een krui-pende slak... Wie het raadt, zegt het niet maar begint gewoon mee te dansen.

Reuzen en dwergen

Muziek kan betoveren! Klinkt ze zacht dan veranderen de dansers in kleine dwergen die door een sleutelgat kunnen. Klinkt ze luid dan veranderen de dwergen in reuzen die met hun handen het plafond kunnen aanraken.

Voor kinderen vanaf 5 jaar

Bewegings- en dansspelletjes geven kinderen in deze leeftijdsgroep de gelegenheid om zich uit te leven en zich te ontspannen. Een kleine behuizing, te drukke straten en te weinig speelruimte vergroten de behoefte aan beweging. Hier volgen enkele voorbeelden van bewegingsspelletjes die buiten gespeeld kunnen worden:

De windmolen

De molen die maakt wind,
wind, wind...
daarom draait zij gezwind,
zwind, zwind...

De windmolen is snel gemaakt. We doen wat zand in een zakdoek en knopen de vier hoeken met het eind van een lang touw dicht. Bonte lange slierten van crêpepapier zorgen voor de versiering. Nadat de kinderen op een flinke afstand van elkaar zijn gaan staan, draaien ze hun windmolens in het rond. Daarbij kunnen allerlei figuren in de lucht gemaakt worden. De kinderen zingen een lied en aan het eind van het lied gooien ze hun windmolens hoog in de lucht.

Keizer, hoeveel tonen geef je mij?

De kinderen staan in een rij naast elkaar op ongeveer drie meter afstand van 'de keizer'. Ze willen graag zo snel mogelijk naar hem toe. Maar dat gaat niet zo makkelijk! Ze moeten vragen en wachten... Iedere toon is een pas vooruit. 'Keizer, hoeveel tonen geef je mij?' vraagt een kind. De keizer zegt niets. Zijn trommel antwoordt. Een langzaam ritme betekent grote passen. Een huppelend ritme betekent op een been hinken. Een snel ritme betekent op de tenen lopen. Wie komt er het eerst bij de keizer aan?

Jagen en vangen

De kinderen gaan 'wandelen' en zingen een liedje. In zijn hol loert het wilde dier. Precies om twaalf uur springt hij te voorschijn en vangt zijn buit. Vervolgens neemt het slachtoffer de rol van het wilde dier op zich.

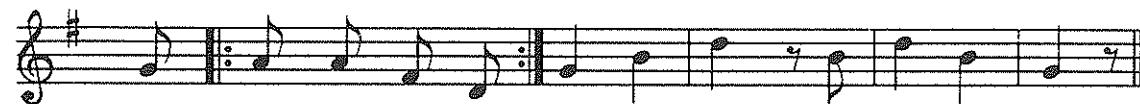

Het wilde dier

Mel.: volksliedje

We wand'len in het gro - te bos on - der de groe - ne den - nen,
maar als het wil - de dier nu komt dan moe - ten we hard ren - nen.

Op een komt hij niet, op elf brult hij, op twaalf komt hij!
twee komt hij niet, op
drie komt hij niet, op
vier komt hij niet, op
vijf komt hij niet, op
zes komt hij niet, op
zeven komt hij niet, op
acht komt hij niet, op
negen komt hij niet, op
tien komt hij niet, op

Te klein voor de muziek van de volwassenen?

Een kijkje in de muziekwereld van de grote mensen

In het circus, in een concert, in de opera, op straat of in het museum; buiten de eigen vier muren is er heel wat muzikale ervaring op te doen voor nieuwsgierige kinderen.

Uw kind kan de muzikale wereld van de volwassene van zeer dichtbij meemaken en deze ervaringen, die het kind met al zijn zintuigen in zich opneemt, zijn vruchtbaarder dan elke volmaakte opname en elke goed gemeente uitleg. Ogen en oren komen aan bod. Uw kind luistert en kijkt tegelijk naar

speler en instrument. Hij ademt als het ware de muzikale sfeer in.

Kinderen hebben die nabijheid nodig om muziek te begrijpen.

MUZIEKWERKPLAATS

Voor gezin en groepswork

De muziek is om de hoek!

Als kind voelde ik me erg aangetrokken tot de oude blinde zanger die op de hoek van de markt zijn droevige liederen zong.

De harmonie in het park, de draaiorgelman, de smartlappenzanger die op de jaarmarkten zijn plaatjes uitrolde en huiveringwekkende ballades zong. In vroeger tijden waren dat voor het kind de eerste spannende ontmoetingen met de muziek.

Maar ook tegenwoordig komen we op straat nog heel wat muzikale verrassingen tegen. Zonder toegangkaartje, geen verplichting om stil te zitten, midden in het gewoel van haastige voorbijgangers, op straat, op pleinen of in de voetgangerszone spitsen we onze oren.

De studente met haar viool, muzikanten uit Zuid-Amerika, een jongen met een gitaar... Kinderen worden gefascineerd door zulke

muzikale belevenissen. Ze blijven graag staan om te kijken en te luisteren.

De harmonie speelt!

Bij optochten en feesten voelen kinderen zich bijzonder aangetrokken door de harmonie en de fanfare. De blinkende blaasinstrumenten, de tubaspelers met hun bolle wangen, het slagwerk, de dirigent met zijn zwaaiende stokje. De kleine toehoorder zou het liefst mee willen lopen en mee willen dansen.

En bijzonder interessant vindt hij de muziek in het circus. Hier is de muziek onmiddellijk betrokken bij wat zich in de piste afspeelt. Zo begeleiden de meest diverse ritmes de bewegingen van artiesten en dieren.

De komische hoogtepunten van de avonturen van de clown worden ook muzikaal geïllustreerd en de gevaarlijke roofdiernummers worden door geheimzinnig tromgeroffel aangekondigd.

De opera

Nog nauwer wordt de betrekking tussen horen en zien in de opera. Of het nu de 'Zauberflöte' of 'Hänsel und Gretel' betreft, muziek, decor en spel werken samen. Met ogen en oren kunnen kinderen hier prachtige muziek beleven.

'Der Vogelfänger bin ich ja, stets lustig heisza, hopsassa...!' Wie kent niet de vrolijke Papageno uit de 'Zauberflöte'. Jaap heeft op zijn verjaardag een kaartje voor de opera gekregen. Nu speelt hij zelf voor Papageno. In zijn gevederde kostuum ziet hij er bijna als een vogel uit. Als veren heeft hij allerlei bladeren in zijn trui gestoken. In de kooien fladderen bonte papieren vogels en met zijn bamboefluitje lokt hij de mooiste vogels uit de bomen.

Niet iedere stad heeft een opera, maar dikwijls wordt er in een kindertheater of in een marionettentheater een werk uit de operaliteratuur gespeeld. Vaak is het ook mogelijk om met een groepje kinderen een repetitie bij te wonen of een rondleiding te organiseren, die de kinderen een kijkje achter de coulissen gunt.

NAAR EEN CONCERT

Wie met kinderen naar een concert gaat, moet dit evenement goed voorbereiden. Want stilzitten en luisteren kunnen kinderen slechts zo lang als ze het gebodene echt boeiend vinden. En dat willen ze je dan vertellen of er vragen over stellen. En juist dat is in de concertzaal onmogelijk. U kunt dus beter in de pauze met een tevreden kind naar huis gaan dan een concert echt uitzitten. Want dat kan voor eens en voorgoed het plezier van uw kind bederven. Er zijn heel wat speelse mogelijkheden die uw kind op zijn eerste concert kunnen voorbereiden:

Schoolconcerten en voorspeeluurtsjes in klein bestek geven uw kind een heel persoonlijke band met muziek, vooral als oudere vriendjes of zusjes en broertjes meespelen. Volksdansen of dansgroepen, een kerstzangavond... zijn plezierig voor het hele gezin en wekken de nieuwsgierigheid naar andere concerten.

Dikwijls is het mogelijk met kinderen een orkestrepetitie bij te wonen. Bij zo'n repetitie valt heel wat te beleven. De kinderen zullen vragen stellen over de instrumenten, over de lessenaar en de partituur. Na de repetitie kan uw kind alles van dichtbij bekijken. Uw kind heeft ook een band nodig met de muziek zelf. Als u uw kind iets over muziek probeert te vertellen, merkt u al snel dat er muziek is die voor uw kind makkelijker te

begrijpen is. Veel muziekstukken vertellen een verhaal, andere composities schilderen een beeld in klank of geven aan instrumenten een bepaalde rol (bijvoorbeeld 'Peter en de wolf' van Camille Saint-Saëns). Bij speciale kinderconcerten worden zulke stukken vaak in het programma opgenomen en uitgelegd.

Een idee is ook het bewust luisteren naar een bepaald muziekstuk. Een kort stuk op band of CD. Stilzitten. Niet praten. Beleven hoe de ene klank uit de andere ontstaat. Hoe zou dat in een 'echt' concert klinken?

Een orgel

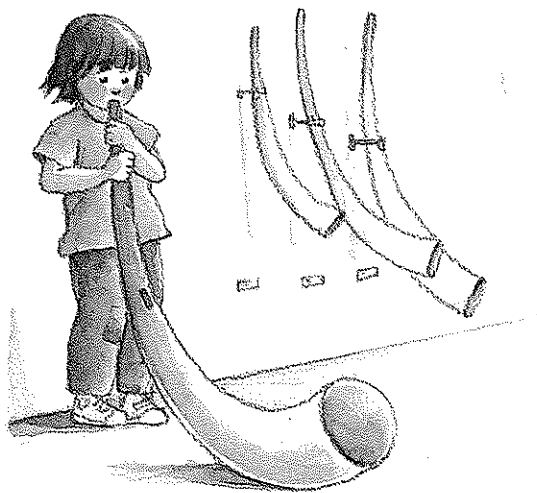
Waarom zouden we geen kennis maken met de kerkorgels in onze woonplaats? We hoeven slechts de trappen naar het orgel te beklimmen om de organist te zien spelen. Aansluitend kunnen we hem vragen of hij wat over het instrument wil vertellen en misschien mogen de kinderen de pedalen betreden of de registers uittrekken. Ook voor volwassenen is de kennismaking met dit machtige instrument een belevenis.

Bij de instrumentbouwer

Misschien is het mogelijk om een kijkje te nemen in het atelier van een instrumentbouwer. We kijken naar zijn werk, zien de nog onvoltooide of nieuwe instrumenten en kunnen allerlei onderdelen van dichtbij bekijken. Tot slot mag het kind misschien een paar oude snaren of het mondstuk van een blaasinstrument 'kopen'.

Naar een instrumentenmuseum

In enkele steden is een volkenkundig museum dat dikwijls ook een muziekinstrumentenafdeling heeft. Hier krijgen kinderen niet alleen een overzicht van de gebruikelijke instrumenten, ze zien ook instrumenten uit vroeger tijden of instrumenten van andere volkeren. Als u het museum van tevoren bericht van uw komst, is men vast wel bereid een speciale rondleiding voor kinderen te organiseren. Mogelijk kunnen de kinderen ook op een paar instrumenten spelen.

Klinkend kindermuseum

Sara heeft voor zichzelf een klein instrumentenmuseum ingericht. Ze heeft al haar klinkende speelgoed een plaatsje gegeven en mooi opgesteld. En omdat dit een kindermuseum is mogen alle bezoekers alles van heel dichtbij bekijken en zelfs pakken en uitproberen!

Welk instrument voor welk kind?

Na de voorafgaande ervaringen en het langdurig intensief bezig zijn met het fenomeen muziek zullen we bij het kind de voorliefde voor een bepaald instrument zien. Vaak komt zijn wens ook werkelijk overeen met zijn geschiktheid en zijn karakter.

In het algemeen zien we het volgende:

Strijkinstrumenten zijn geschikt voor kinderen met een zeer goed gehoor voor intervallen. Daarnaast moeten ze een manuele handigheid hebben (in staat zijn tot contractie) en een bijzonder goede fysieke gesteldheid van de hand en de vingers.

Tot de **piano** voelen ritmisch begaafde kinderen zich dikwijls aangetrokken. Dit instrument komt tegemoet aan hun motorische behoeften. Ook hier zijn manuele geschiktheid en het vermogen tot contractie belangrijke voorwaarden.

De **fluit** geldt als ideaal begininstrument. Ze is geschikt voor kinderen die uitgesproken graag blazen en die plezier hebben in gezamenlijk onderricht en groepssamen spel. Met blokfluitles kan men vroeg beginnen en dat is prettig als men met de keuze van het uiteindelijke instrument nog wat tijd nodig heeft.

Voor veel **blaasinstrumenten** (o.a.) klarinet en saxofoon) geldt dat een eventuele gebitsregulatie al achter de rug moet zijn.

Koperen blaasinstrumenten worden dikwijls gekozen door kinderen die manueel wat minder vaardig zijn, en worden vervolgens met veel succes en plezier bespeeld.

De gitaar en andere tokkelinstrumenten zijn

aardige instrumenten voor kinderen die graag met anderen samenspelen. In de literatuur vindt men een breed aanbod voor deze instrumenten, van klassiek tot volksmuziek. Het samenspel met zangstem of instrumenten wordt zeer aangemoedigd.

Wanneer men met instrumentaal onderwijs moet beginnen hangt van het kind af, van zijn doorzettingsvermogen, van zijn muzikale ontwikkeling, en van de ideale leraar. In geen geval mogen te snelle prestaties en een gedisciplineerde werkhouding (oefenen!) geëist worden. Geen verwachtingen die het kind zijn plezier in muziek maken ontnemen. Het

leren van bepaalde technieken, het noten lezen en het instuderen van een stuk muziek mogen het spontane muziek maken, het improviseren, spelen en zingen niet verdringen. Bij een vroegtijdig begin van instrumentaal onderwijs moeten beide gebieden in elkaar grijpen!

A

Afrikaans speellied 45
Als meneer Xylotoon lacht 50
Arm haasje 87

B

Ballon-balanceren 81
Balspel 92
Belletjesmuts 87
Belletjeswiel 38
Berenspel 78
Bij de instrumentenbouwer 100
Bladerenspel 18
Boten in de mist 26
Broekzak-liedjesboek 74

C

Caleidoscoop van tonen 31
Citer 40

D

Dansende reuzenlap 77
Dans Robinson, dans! 80
Dansspel 78
Dansspelletjes met lappen 76
Dansweggetje 76
De avond en de morgen 9
De dirigent 46
De hand-en-voet-polka 26
De harmonie speelt! 98
De kamer wordt wakker 10
De krant 28
De muziek is om de hoek! 96
De opera 98
De razende rit van cowboy Slingerbeen 22

Register

De rode vlinder 88
De schreeuw 27
De Stilte 7
De voorstelling 65
De windmolen 94
De wind viert zijn verjaardag 18
De wolkenheks 14
De zoemplaneet 7
Dikkewang 50
Draaimasker 66
Duimelotje 69

E

Een buikgezicht en een reuzenmasker 82
Een circus-kamer-musical 59
Een druk plaatje, een rustig plaatje 22
Een hoorspelcadeau 15
Een klinkende pop 50
Een lied in je hoofd 7
Een lied met twee gezichten 66
Een naam voor de klank 47
Een orgel 99
Een stille weg 10
Een tafelconcert 38
Een verhaal zonder woorden 15
Een zacht liedje 16
En hoe klink jij? 20
Er was eens een ruiter 58
Er zingen vele vogeltjes 92

F

Filmmuziek 65
Fluister-felicitering 71
Fluisterraadsel 8

G

Geheime muziek 19
 Geluiden-lied 22
 Gevaarlijke jungle 44
 Glasorgel 31

H

Hallo beer! 79
 Hangmat 87
 Hartslag 19
 Het circus! 62
 Het draainek-spel 66
 Het luisterhuis 15
 Het olifantenspel 25
 Het reuzendier 77
 Het spel van de wind 10
 Het verhaal van de vliegende Robert 63
 Het wilde dier 95
 Hoofdgeluiden 19
 Hooggeëerd publiek! 62
 Hoogtepunten 62
 Hoorspel 22

I

Ik ben de grootste! 47
 Ik ben een kleine dansbeer 43
 Ik ben een muzikantje 54
 Ik ben een olifant 87
 Ik ben een toon 56
 Ik blaas er op! 39
 Ik geef je iets warmes 71
 Ik hoor iets dat jij niet ziet 20
 Ik kan toveren! 31
 Ik zing en jij speelt 42
 In circus Pizzicato 61
 In het circus 59
 In het concert 99
 In de stilte groeit een beeld 76
 In het instrumentenmuseum 100
 Instrumentenquiz 58

J

Jagen en vangen 95
 Je mag drie keer raden 56

K

Keizer, hoeveel tonen geef je mij? 94
 Keukenmuziek 30
 'k Heb een tante in Marokko 23
 Kietelen, kriebelen, lachen 67
 Kijkdoos 74
 Klankmobile 42
 Klankpatronen 46
 Klankschilderij 22
 Klanktovenaars Klixklirrix 55
 Klap-rijmpje 67
 Klinkend kindermuseum 100
 Klokkenstaaf 36
 Knieruiter 85
 Knipogen 72
 Knisterbal 27
 Koekjes bakken 30
 Koptelefoon 19
 Krantedans 28
 Kreukelbrief 27
 Kriebelbeer 83
 Kringmuziek 46

L

Laat je tonen zien! 31
 Lachmuziek 20
 Lang leve de jarige 71
 Levende toon-ladder 58
 Liedjeskaarten 73
 Liedjespuzzle 58
 Liedjeswerkplaats 60
 Lisa laat haar neus wippen 82
 Lisa's kostuum 83
 Luidspreker 27
 Luister 12
 Luisterbeeld 47
 Luisteren naar de wind 10
 Luisterlied 12
 Luisterpuzzel 22

M

Maak me niet wakker 8
 Malle-gezichten-boogie 83
 Matrassendans 87
 Met je vingers vertellen 17
 Muziek uit het plaatjesboek 19
 Muzikanten-pantomime 55
 Nachtlid van de vis 7

N

Naar een concert 99
 Naar een instrumentenmuseum 100
 Nat einde 81
 Neus-dans 80

O

Oerwoudlied 44
 Olifanten-stampspel 85

P

Panfluit 36
 Papieren toeter 35
 Papiergeluiden 29
 Papiermuziek 27
 Pieterman 90
 Pietermandans 91
 Pieterman voor de spiegel 91
 'Praten' op een instrument 54

R

Raadsel-instrument 52
 Ra, ra, wat is dat 20
 Ratel 35
 Rateldans 42
 Ratel-raadsel-spel 31
 Regenhout 41
 Regenspel 11
 Regenverhaaltje voor vijf kleine
 vingertjes 17
 Reuzen en dwergen 91
 Ritselslangen 27
 Robinson-dansspel 80
 Robinson en Salome 80

Robinsons klanken-eiland 39
 Roempoempels luchtreis 72
 Roempoempels verjaardag 70
 Rolinstrument 42
 Rol, mijn bal 92

S

Silhouetfilm 64
 Silhouetfilm met muziek 63
 Silhouettheater 63
 Slaapdans 87
 Slagwerk 20
 Slangtrompet 35
 Spelletjes met ballonnen 80
 Spelregels voor het 'orkest' 46
 Spijkerspel 36
 Stil nu... 16
 Stoelendans 73
 Strijkstok 39

T

Theater in een envelop 74
 Tien kleine harlekijntjes 68
 Tien kleine muzikanten 34
 Tokkelviool 36
 Toon-ladder-tocht 58
 Toonsalade 56
 Toverinstrument 55
 Trekinstrumenten 42
 Trommel 36
 Trommeltaal 44
 Twee dansers ontmoeten elkaar 91

V

Van zacht naar sterk en dan weer terug 31
 Vijf vinger-muzikantjes 67
 Vingertoneel 69
 Vlieg, ballon! 81
 Vlinderspel 88
 Voel-en-luister-zakje 31
 Voelraadsel 31
 Voetinstrumenten 42
 Vogeltje, hoe fluit je? 92
 Vrolijke Jacob 87

W

Waarheen met die schat aan versjes en
liedjes? 73

Watermuziek 25

Welk dier danst hier? 91

Wensconcert 73

We spelen met een gedicht 63

Wie is mijn vriend? 46

Wie rijdt er mee? 87

Wilgefluitje 40

X

Xylofoon 38

Z

Zangspel 78

Zoeken met je oren 72

Zo rijden de heren 85

Zo stapt de beer 53

